

COSINZEANA

REVISTĂ • ILUSTRATĂ • BILVNARĂ

ABONAMENTUL:

PE UN PĂTRAR DE AN Lei 25—

PE JUMĂTATE DE AN Lei 50—

ÎN STREINĂTATE 1 AN Lei 160—

PREȚUL UNUI EXEMPLAR Lei 4.

DIRECTOR:

DR. SEBASTIAN BORNEMISĂ

REDACȚIA, ADMINISTRAȚIA ȘI TIPOGRAFIA

CLUJ, PIAȚA CUZA VODĂ Nr. 16.

ANUL VI. Nr. 17—18. 30 Sept. 1922.

MAREȘALUL PILSUDSKI

șeful statului polon, a cărui vizită în România a fost primită cu multă afecțiune de către statul român.

MAREȘALUL PILSUDSKI

Vizita mareșalului Pilsudski, șeful statului polon, ne dă prilejul să schițăm în câteva trăsături figura aceluia, care a reînviat o țară din mormânt și-a dat viață unor avânturi fără putere.

Mareșalul Josef Pilsudski s'a născut în 1860 la Zulow, aproape de Wilna (Litvania), dintr'o familie de proprietari de pământ, bogată odinioară, care însă a doua zi după insurecțiunea poloneză din 1863 fu aproape complet sărăcită. Băiatul fu crescut de părinții săi infiltrându-i în inimă adânci sentimente naționale și după ce făcu studiile secundare se duse la universitatea din Harcow, ca să audieze cursuri de medicină. Tânăr de talent, care vorbea vre-o 4 limbi: rusește, franceză, engleză, nemțeste, și cunoștea dialectele ucrainian și malo-rus, el se alătură la universitate unui grup de studenți socialiști, cari constituiau societatea: „Tinerimea poloneză revoluționară“, care era în relațiuni cu revoluționarii ruși, fără să participe însă la mișcarea teroristă. În anul 1887 descoperindu-se un complot împotriva Țarului Alexandru III, în care era amestecat și fratele său mai mare, — tânărul Josef Pilsudski fu osândit și el absolut fără de nici o vină, la deportare pe 5 ani.

Reîntorcându-se mai târziu din exil în țara sa, el se dedică cu desăvârșire luptei pentru desrobirea Poloniei. Pentru a forma o forță și o voință puternică, care să lupte în această direcție, Pilsudski organizează „Partidul socialist polonez“, care avea o dublă țintă: apărarea intereselor clasei muncitoare și scuturarea jugului rusesc. Pen-

tru propaganda acestor idei, întemeiează foaia „Rabotnic“ (Muncitorul), care apărea clandestin și pe care o redacta și înprima el singur. Arestat pentru acest fapt în 1900 el fu închis mai întâi în fortăreața din Varșovia, pe urmă trimis la Petrograd, unde fu condamnat la închisoare pe viață în fortăreața Schlisselburg. Pe drum însă Pilsudski evadează și nu întârzie să ia în mână sa din nou mișcarea muncitorilor polonezi.

Când izbucni războiul ruso-japonez Pilsudski plecă în Japonia și propuse guvernului japonez o răzvrătire la spatele armatei ruse. Planul acesta nu fu acceptat de guvernul japonez. În timpul revoluțiunii din 1905 căută să tragă foloase cât mai mari pentru Polonia. Creie o „Organizație de luptă“ care avea menirea să instruiască tineretul polonez în manuirea armelor, ca să poată la momentul dat prinde armele împotriva Rușilor. După eșuarea revoluțiunii ruse „Organizația de luptă“ fu dizolvată, dar cu toate acestea Pilsudski nu renunță la luptă. Întreprinse în Galiția organizarea armatei poloneze regulate și fondă în acest scop „Societatea de tir“, ai cărei membrii, tot tineri polonezi, învățau în comun deprinderea armelor.

În 1914, când izbucni războiul, Pilsudski dispunea de 10.000 de oameni bine instruiți, cari formară atunci „legiunea poloneză“ și încorporați în armata austriacă, ei luară parte la războiul împotriva Rușilor. „Pentru a reconstitui Polonia, — zicea el — întâi trebuie zdrobită Rusia“, dar știa bine, că în aceeași vreme va trebui bătută și Germania și Austria.

De-aceea făcu în secret și o „Organizație militară poloneză“ constatătoare din ofițeri și subofițeri, care trebuia să pân-dească momentul și să pregătească o răzvrătire generală pentru neatârarea Poloniei. Când Germania și Austria refuzară să recunoască independența Poloniei și-i cerură „Legiunii poloneze“ jurământul de fidelitate, Pilsudski refuză să-l depună și exemplul lui fu urmat de aproape trei părți din soldații săi. Legiunea fu atunci dizolvată și membrii ei internați în Germania și în Austria. Aici cei internați nu se liniștiră și conform instrucțiilor primite dela Pilsudski, începură o puternică propagandă pentru restaurarea Poloniei. Pilsudski fu trimis atunci în forțarea dela Magdebourg. În timpul acesta Germania și Austria pentru a înșela opinia publică poloneză, creiară un stat polonez, care nu exista decât pe hârtie și care era condus de-un Consiliu de stat provizor.

Liberat de către revoluția germană, Pilsudski plecă la Varșovia unde Consiliul de stat, instituit de Germani, îi transmise toată puterea. Cu ajutorul organizației sale militare, el desarmă trupele de ocupație germane și Polonia sfâșiată odinioară, se văzu din nou unită și liberă! Inzestrat cu deplină putere de către toate organizațiile, Pilsudski convocă atunci o dietă constituantă, care confirmă puterile sale și-i dăde titlul de „șef al Statului polonez“.

S. B.

Avram Iancu

Cincizeci de ani dela moartea eroului nostru național.
Vlața și faptele lui.

În ziua de 10 Septembrie a. c. s'a împlinit o jumătate de veac dela moartea celui mai popular erou al neamului românesc de dincoace de Carpați, *Avram Iancu*, Craiul munților. — E ziua sărbătorii celui mai cernit doliu național. În ziua aceasta se deschide cea mai tristă, dar și cea mai înălțătoare pagină a istoriei neamului nostru. Tristă, pentru că ne-am văzut spulberate toate desideratele noastre, justificate prin jertfa extremă a sângelei vărsat pentru trănicia unui tron pervers și lipsit de prevederile adevărate ale timpului. Înălțătoare, pentru că neamul nostru de țărani modești, condus de o mână de cărturari fără pretenții au știut, în momente de covârșitoare prefacere socială să se înalțe la acțiuni atât de uriașe, încât să arate occidentului civilizat cea mai desăvârșită deșteptare națională, cel mai viu interes pentru eluțarea cerințelor culturale și economice dictate de necesitățile civilizației umane.

Apusul întreg a rămas umit de puterea de viață și de înțelegerea adâncă a rostului timpurilor din partea poporului nostru de plugari în mare parte analfabeți. Dovadă, că a trebuit numai o adiere a vânturilor turburi din apus și îndată creștetul munților apuseni au tresărit, ca și când el ar fi prins întâvrăjita adiere revoluționară. Era firesc, ca aceasta mișcare să pornească din părțile încercate odată de conștiința independenței naționale și economice trezite la 1784 de martirii neamului Horea, Cloșca și Crișan cu cinci ani înainte de ridicarea steagului „libertății, egalității și frățietății” între oameni, de marea națiune franceză. Acolo unde bogățiile subsolului, contrastau într'un mod isbitor cu sărăcia moșilor sărmani, cari vânturau prin palmele lor obosite firele de aur, pentru ale depune curate în punga usurpatorilor lacomi și ticăloși, acolo s'a trezit mai mult indignarea, luând proporțiile unei entusiaste lupte de neatârnavare.

„Un glas ei mai așteptă și sar
[ca lupii'n stână

„Bărbați, bătrâni și tineri din
[munți și din câmpii.

Și acest glas n'a întârziat să ră-

sune cu toată însuflețirea, ce i-au inspirat-o vremurile acelea de reculegere națională. Era glasul tânărului avocat a copilului aceleia blond cu ochii albaștrii, care cu toată blândețea firei sale a știut să scormonească în sufletul muntenilor săi dorul de răsbunare a suferințelor noastre de veacuri. Era glasul blăjin, dar hotărât al lui Avram Iancu, care la târgul Florilor din Câmpeni, în primăvara anului libertății neamurilor 1848, a rostit cu entuziasmul tinereții sale poate prea fragede și de aceea prea sincere și naive:

Casa în care s'a născut Avram Iancu,
în Vidra.

„De aci înainte, fraților, numai de mine și de împăratul să ascultați!” *Și de împăratul!* Sărmane Iancule. De câteori nu-ți vei fi adus Tu aminte în pribegia Ta bolnavă prin codrii aceia, cari cu Tine și cu frații Tăi dimpreună ați dat puterea unei nouă epoci de asuprire și ați întărit fundamentul unui tron înecat în păcate, ursit de soartă să se năruiască.

Dar iar mă întorc și zic: „Așa-i sufletul românului, blăjin și iertător”. Și tu ai iertat și voi, falnic erou al zilelor de glorie — ați iertat cu toții insolenta unui împărat și a camarilei lui vițioase, care v'a răsplătit și pe voi și neamul vostru întreg cu o nouă epocă de sclăvie,

poate cea mai grea și mai dure-roasă, din câte ne-au apăsât umerii în decursul veacurilor, pentru că aceasta sclăvie tindea la distrugerea noastră definitivă, ca neam distinct de oameni, cu graiul lor, cu obiceiurile și tradițiile lor moștenite din generație în generație.

Soarta a vrut însă, ca noi să trăim, să înaintăm alături cu neamurile civilizate ale lumii, să dăm și noi acestei civilizații contribuția calităților incontestabile ale rasei noastre, să îmbogățim frumuseța naturală a plaiurilor noastre cu toate iscodirile, pe cari puterea de creațiune a spiritului românesc le va rezerva veacurilor viitoare.

Și norocul acesta nu-l putem mulțumi decât eroismului marilor noștrii înaintași, idealismului lor curat și neasemănatei lor puteri de jertfă. Acești falnici fii ai neamului, în galeria cărora *Iancu* ocupă un loc de glorioasă cinste, n'au cruțat nimic pentru a se face vrednici de hărnicia străbunilor și pentru a ne lăsa moștenire cel mai prețios talisman, pe care și noi suntem dator să-l lăsăm urmașilor cu adausul exemplar al faptelei noastre: *Iubirea de neam și de țară.*

*

Avram Iancu s'a născut în anul 1824 în comuna Vidra-de-sus din părțile Zărandului, din părinți țărani. Tatăl său Alexandru Iancu se îndeletnicia ca toți moșii cu negustoria vaselor de lemn, din care a putut aduna, cu economia lui obicinuită o stare mai bunicică, care l-a ridicat în fața sătenilor. Pe deo parte situația materială mai aleasă, pe de altă parte deșteptăciunea tot mai accentuată a fiului său Iancu, care se distingea printr'o inteligență deosebită de ceilalți frați ai lui, au determinat pe bătrânul părinte să-și dea copilul la învățătură și la școlile mai înalte. Astfel Iancu a cercetat pe rând școlile din Zlatna, Brad, Abrud și Blaj, și în urmă facultatea juridică și filosofică din Cluj, pentru a se destina carierei advocătești. Între colegii săi se distingea printr'o adâncă înțelegere a lucrurilor și un sentiment național însuflețit, fapt, ce i-a creiat destinul în vremurile acelea de frământări sociale.

Andrei Bârseanu pe catafalac.

Regretatul președinte al Asociațiunii din Sibiu a avut o înmormântare foarte frumoasă, la care au luat parte delegați din toate colțurile țării. Trupul neînsușit al defunctului a fost pus pe catafalac în Catedrala din Sibiu și sicriul lui a fost împodobit cu o mulțime de cununi.

Anul 1848 l-a găsit pe Iancu la Oșorhei, unde făcea practică de cancelar împreună cu alți tineri, în așteptarea cenzurei de avocat. Aci tinerimea noastră s'a isbit întâiaș dată de adevărata îndărătnicie a asupritorilor noștri, cari țineau să ne lase și pe mai departe în lanțurile iobăgiei, cu toate vânturile de libertate, ce suflau dinspre apus. Astfel odată cu pornirea agitației de independență a Ungariei susținută de acțiunea dela Budapesta a tinerilor unguri în frunte cu Kossuth, omul practic al faptelor și Petőfi idealistul, începe a se agita și tendința de unire a Ardealului cu Țara Ungurească. Tinerimea maghiară dela Oșorhei a și înaintat guvernului central dela Budapesta o adresă în acest sens, încolțându-se în acelaș timp cu colegii lor români, cari le opuneau o veementă rezistență. Inceputurile acestea de trezvie națională a ungarilor au hotărât pe români să se organizeze și să ia o ținută ostilă tendinței de alipire a Ardealului la Ungaria. S'a și convocat la propunerea lui Iancu, o întrunire la Blaj pe Dumineca

Tomji 1848, la care a luat parte între alții marele tribun al poporului A. Papiu, Simeon Bărnuțiu, Iancu, Axente și o mulțime de fruntași ai neamului nostru. În aceasta întrunire s'a hotărât ținerea cât mai grabnică a unei mari adunări naționale cu delegați din toate unghiurile țării. Adunarea a fost fixată pe ziua de 3/15 Mai 1848, pe prundul Blajului, care a luat de atunci numirea „Câmpul Libertății”. Adunarea dela Blaj a fost hotărâtoare pentru ținuta noastră politică. Marele cuvântător Simeon Bărnuțiu, în discursul său istoric a arătat necesitatea pentru salvarea noastră, de a prinde armele împotriva asupritorilor noștri.

Ardealul s'a împărțit atunci în legiuni sub conducerea unui prefect. Prima legiune, a Câmpenilor, din Munții-Apusei, a fost încredințată lui Iancu. Îndată după primirea comandaiei, Iancu s'a retras în munți pentru organizarea oștirilor sale, cu care mai târziu trebuia să țină piept dușmanului.

În timpul acesta frigurile emancipării poporului maghiar de sub

domnia austriacă erau tot mai îndârjite și tot mai îndârjită era și pornirea lor, de a ne îngenunchia și a ne ține în sclăvie. Inceputul anului 1849 ne-a arătat adevăratele intenții ale maghiarimei. Regimentele ungurești au început a părăsi garnizoanele austriace pentru a sări în ajutorul „patriei în pericol”.

Avram Iancu, dibăcînd semnele vremii a strigat motilor săi memorabilele cuvinte: „De aci înainte numai de mine și de împăratul să ascultați.”

În timpul acesta Kossuth, care decretase independența Ungariei, cu gânduri șirete sau sincere, în orice caz însă cu scopul, de a-și asigura liniștea din partea românilor a trimis la Iancu pe deputatul român din dieta din Budapesta, Dragoș, în asigurarea, că e dispus, să dea Românilor toate drepturile în schimbul neutralității sau a unui modest ajutor. Solia aceasta a fost întâmpinată de mulți cu neîncredere. Mulți însă credeau în sinceritatea promisiunilor lui Kossuth. Între aceștia era și Iancu, care întradevăr a fost foarte îndurerat când mai

târziu a auzit de tradarea lui Dragoș și de omorârea lui din partea românilor înfuriați.

Tradarea lui Dragoș era evidentă, pentru că solia acestuia avea de scop întârzierea atacului asupra Abrudului, pentru a lăsa timp comandantului ungar Hatvany să sosească cu trupele lui prin surprindere. Întrădeavăr Hatvany a și sosit la Abrud cu trei tunuri și 1400 de soldați și după ce prinde pe prefectii Buteanu și Dobra împreună cu alți fruntași români și-i închide, iar pe urmă îi omoară, trimite ordin la Iancu la Câmpeni să depună armele.

Dragoș însuși a provocat în ziua de 8 Mai 1849 pe Iancu să depună armele. În fața acestei situații Iancu s'a hotărât să atace Abrudul. El și-a împărțit trupele în trei coloane așezate pe marginea drumului ce duce de la Zlatna la Abrud. La dealul Stiuț a așezat pe vice-prefectul Simeon Groza, preot în Rovina; mai jos pe Cernița era tribunul Nicolae Corcheș și decurionul Jambor, iar pe drumul de țară erau așezați tribunii Russu și Aiudeanu.

În flancul stâng era pe dealurile de către Roșia tribunul Mihai Andreica, iar în fața Abrudului tribunul Faur cu Buciumanii. La mijloc se găsea părintele Vlăduț și căpitanul Ivanovici, Axente Severul ocupa drumul ce duce la Dealu-Mare.

Lupta a fost foarte îndârjită. Hatvany pierzând încrederea în victorie a dat ordin să se impuste toți românii arestați, iar el cu câteva rămășițe din trupă s'a retras în căruțe spre Cernița înspre Brad.

Românii intrând în Abrud și văzând jafurile și omorurile înfăptuite de unguri, s'au năpustit asupra orașului și au trecut prin sabie tot ce a întâlnit în cale. Tradătorul Dragoș găsit într-o pivniță a fost târât și tăiat în bucăți în piața Abrudului.

La 18 Mai Hatvanyi s'a reîntors din nou cu 2800 de oameni și 4 tunuri dând atacuri către Roșia și Cerna. Românii însă i-au măcelărit pe toți. Buciumanii lui Groza și ai lui Vlăduț au făcut minuni în această luptă. Femeile au luptat alături cu bărbații. Din toată armata lui Hatvanyi au rămas abia câțiva inși, cari au scăpat cu fuga. Văzând ungerii, că nu pot înfrânge armata lui Iancu, care zădărnicea ocuparea Bălgradului, au trimis o nouă armată puternică de 15000 de oameni cu cavalerie și 19 tunuri, sub co-

Avram Iancu

în ultimii ani ai vieții sale, după ce luciditatea minții i se întunecase, văzând că jertfa de sânge a poporului nostru nu i-a adus libertatea, pentru care a luptat.

manda lui Keményi, Farkas și unul Forró.

Românii lui Iancu li-au așezat calea la Strâmțori, doar cu vreo mie de ostași. În ziua de 8 Iunie s'a pornit atacul la strămoșia Bucșului, la Ciurulcasa, la Vulcan la Șohodol și apoi la Abrud. Luptele se țin lanț până la 16 Iunie, când Keményi și tovarășii lui au fost puși pe fugă. În aceasta zi memorabilă trupele lui Iancu, ajutat de Axente Severul și de prefectul Simeon Balint au atacat cu o ultimă energie pe ungurii lui Vasvári, nimicindu-i cu desăvârșire la Fântânele.

Incurând armata ungară a trebuit să depună armele la Șiria.

Astfel s'a încheiat unul dintre episoadele cele mai eroice ale apărării noastre naționale și ale jertfelor de sânge aduse de neamul nostru pentru salvarea tronului habsburgic de pericolul, ce-l amenința. Durere, acțiunea noastră eroică a fost întâmpinată cu cel mai criminal desin-

teres din partea stăpânirii austriace. Poporul român a fost lăsat pradă unei sclăvii cu mult mai îngrozitoare, abătându-se asupra lui toată ura dușmanilor noștri de veacuri.

Marele erou național Avram Iancu ale cărui minuni de vitejie le povestesc astăzi cântecul legendare, drept orice răsplătă pentru mărețele lui fapte, a fost înșelat în așteptările sale. Poporul căzut într-o nouă și cumplită robie, iar el însuși salvatorul tronului Habsburgic, insultat și batut de sbirii stăpânirii austriace. Amărât în sufletul lui de ticăloșia aceasta a împăratului, pe care l-a servit cu toată credința lui sinceră, Iancu a căzut într-o cumplită desnaștere, care i-a sdruncinat facultățile mintale și i-a atras asupra sufletului o continuă melancolie. În starea aceasta de o cumplită sfârșenie fizică și intelectuală, rob în anumite vremuri de mânia persecuției, Iancu își petrecea vremea prin munții lui, buni și sinceri tovarăși de luptă, cântând din fluier câte-o doină pierdută. Când mintea i-se mai limpezea i-se părea, că-și vede numai umbra faptei sale de odinioară.

Ce-i drept, că chipul său de altă dată destul de robust, luminat de blândul pletelor lăsată libere, să-i joace în jurul capului său frumos, cu ochii blânzi și liniștiți, de un albastru senin, se mistuise de durerea și desamăgirea imprimate în sufletul său rob de ticăloșia ome-nească.

Și așa în noaptea de 10 spre 11 Septembrie 1872 la orele 3 dimineața marele erou național al neamului românesc, Avram Iancu, a închis ochii pentru totdeauna.

Corpul lui neînsuflețit a fost așezat într'un frumos coșciug în casa lui Ion Simionașiu din Baia-de-Criș, iar la 13 Septembrie a fost așezat spre vecinică odihnă în cimitirul din Tebea la umbra falnicului gorun al lui Horea.

La înmormântare a slujit protopopul Bradului Nicolau Mihălițianu ajutat de 30 de preoți îmbrăcați în odăjdii. Deși nu se anunțase moartea pe care autoritățile ungurești voiau să o tănuiască, totuși vestea a pătruns repede prin comunele vecine, astfel că mai mult de patru mii de oameni au luat parte la înmormântare, formând un impozant cortegiu cu mii de făclii aprinse alături de marele mort, a cărui soartă a fost atât de tragică.

La groapă au vorbit protopopul Mihălițianu și avocatul Secula din

Baia-de-Criș, cari au fost în urmă trasi la răspundere de autoritățile ungurești. Asemenea a fost supus unor absurde persecuțiuni și Sigismund Borlea, primnotarul județului Zarand, sub a cărui îngrijire s'a făcut înmormântarea.

Astfel și-a încheiat viața legen-

barul Crai al Munților, marele erou național Avram Iancu, care a trăit și a suferit pentru neamul său.

„Dormi etern în pace eroule mare,
„Căci de a Ta umbră unguri,
[se temi

Căci veni-va vremea, ziua-sfântă'n care,

„O Dacie nouă iar să ridicăm.“

Vremea a sosit, mai curând, decât au crezut dușmaulii noștri. E de datorința fericitei generații de astăzi să cinstească dupăcum se cuvine memoria aceluia, cari au grăbit sosirea acestor vremuri.

Gh. St.

Craniul poetului Petőfi

În legătură cu serbările comemorative dela Sighișoara înfățișăm cetitorilor acestei reviste fotografia craniului poetului maghiar Petőfi. Acest craniu se păstrează în muzeul de științe naturale al școalelor românești dela Blaj.

Povestea acestei relicve prețioase este foarte interesantă și ea a făcut într-o vreme mare vâlvă în lumea ungurească. Insuș guvernul dela Budapesta a intervenit atunci pe lângă Mitropolia Blajului, ca să admită cercetări de specialiști asupra căpăținei, cari, făcându-se, n'au putut să desmintă autenticitatea ei.

Marele poet al Ungurilor a dispărut dintre cei vii în luptele dela Sighișoara din 30 Iulie 1849. O versiune susține, că Petőfi s'ar fi înecat într-o mlaștină, ascunzându-se de austrieci. Fapt e, că din ziua aceea i s'a pierdut urma. Și oricâte silinți au depus admiratorii lui mai târziu, nici un semn despre Petőfi nu s'a mai aflat. Asta până în anul 1901, prin luna Noemvrie, când o destăinuire senzațională resuscitează dispariția lui Petőfi și îndreaptă toate privirile spre... Blaj!

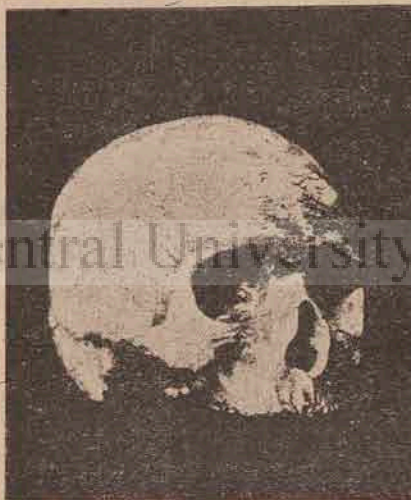
Școalele românești din Blaj aveau prin anii 1860—1889 un medic-chirurg de origine vieneză, pe doctorul Reichenberger, care fusese în campania anilor 1848—49 medic de regiment în armata austriacă. În această calitate a fost prezent în lupta dela Sighișoara, asistând tocmai la îngroparea căzuților, făcută de trupele baronului von Heydte, de care se ținea și regimentul doctorului Reichenberger.

Dela Sighișoara chirurgul Reichenberger s'a întors cu o căpățină de mort pe care o ferea însă de ochii cunoscuților săi și n'au putut să o vadă atunci decât doar membrii familiei sale. Lămuriri asupra ei nu era dispus însă să dea nici celor mai intimi prieteni ai săi.

În 1860 Reichenberger vine la Blaj și face pe medicul școalelor de aici. Cât a stat în Blaj, pacienții săi puteau să vadă statornic pe bi-

roul doctorului o căpățină de mort, despre care însă Reichenberger nu voia să între în discuții cu nimeni. Vădit îi era neplăcută această chestiune. Și tresăria cu un fel de teamă, ori de câte ori era interogată asupra originii ei...

Mai târziu, după ani îndelungați de practică, doctorul Reichenberger părăsește Blajul și se strămută la Budapesta, unde mai trăiește retras

Craniul poetului maghiar Petőfi, care se găsește în muzeul din Blaj. Nu de mult Ungurii au serbat 100 de ani dela nașterea marelui poet.

până în 1895, când moare. Murind, a dus cu sine în mormânt amănuntele tainei cu căpățina dela Blaj, pe care o donase muzeului sub titlul: *Căpățina unui ofițer rebel din 1848.*

*

Faptele expuse până aici, nu puteau să conducă, nici fantazia cea mai aprinsă spre marele dispărut al Ungurilor din 30 Iulie 1849. Blăjenii tratau căpățina din posesiunea lor ca pe-un simplu obiect de intuiție antropologică, fără să bănuiască nimic despre aventuriosă ei origine.

Însă în anul 1901 valul neguros al trecutului e desfăcut, întâmplător tocmai de un nepot al doctorului Reichenberger, care a crezut oportun să descopere o mare taină fa-

miliară în legătură cu poetul Petőfi. D-l Carol Fischer, funcționar la procuratura regească din Sibiu, citind un număr al revistei „Vasárnap Ujság“ din Budapesta, în care publicistul Kéry Gyula tipăria niște scrisori ale lui Petőfi, se hotărăște să iasă în vileag cu o tradiție a familiei sale și îi scrie lui Kéry că Blajul este în posesiunea unei relicve de mare preț: *însăș căpățina lui Petőfi.*

În urma acestei destăinuri, Kéry vine la Blaj din partea „Societății Petőfi“ și vrea să ducă craniul la Budapesta, dupăce mai înainte fusese aici d. Fischer care a încercat să sustragă căpățina în schimbul unui vultur împaiat. Însă nici d. Fischer, nici Kéry nu pot să aibă craniul. Blăjenii deschid ochii și sunt cu grijă. Atunci intervine guvernul unguresc, cerând craniul pentru o expertiză la institutul antropologic din Budapesta. De data asta Mitropolia Blajului admite transportarea relicvei, însă trimite doi profesori ai liceului eu dânsa, cărora li se dau cele mai riguroase instrucții, ca să nu se despartă nici pe-o clipă de prețiosul obiect. Și profesorii blăjeni se conformează întocmai.

Sosită la Budapesta, căpățina e cercetată de dr. Semayer Wilibald și de dr. Iszlay József, specialiști. Dânsii nu pot să declare altceva decât că craniul e al unui bărbat tânăr între 22—35 ani, care n'a fost îngropat niciodată. Și că dințele carin srâng se potrivește întocmai cu amintirile contemporanilor despre acelaș dinte al poetului Petőfi. Conglăsuesc și fruntea, oasele jugale și întreagă forma căpăținei.

Rezultatul cercetărilor și afirmațiunile familiei lui Reichenberger, produc la Budapesta o discuție vehementă. O seamă de ziare admit posibilitatea autenticității, altele o neagă cu înverșunare. Acestea sunt, firește, celea șoviniste, în frunte cu „Magyar Ország“. Nu vreau să admită, nici veracitatea unei scrisori

trimisă „Societății Petőfi“ de-o nepoată a doctorului Reichenberger, care mărturisește, că știe dela mama ei că bătrânul adusese dela război o căpățină de mort în sac, despre care i-a spus însuș tatăl său, Reichenberger, că e a nobilului *Petőfi*! Așa știa fata lui Reichenberger și așa a lăsat ca tradiție a familiei sale.

Aici cercetările s'au oprit. Verdict oficial nu s'a rostit, ori, cel puțin, el n'a transpirat în public. Dosarul dela Blaj al afacerii nu are în această privință decât o scrisoare de mulțumită a Societății Petőfi, adresată Metropoliei, pentru bunăvoința arătată în afacerea Petőfi.

Craniul a fost readus la Blaj conform instrucțiilor date și ea se păstrează, cu mare grijă, între cele mai prețioase obiecte ale muzeului de aici.

Prof. A. L.

Regele petrolului

Una dintre cele mai interesante figuri de actualitate este desigur bătrânul *Rockefeller*, supranumit regele petrolului, sau cum îl numesc compatrioții săi: *The wealthiest man in the world* (cel mai bogat om din lume).

De curând John D. Rockefeller și-a serbat aniversarea de 83 de ani. Serbarea s'a făcut în cea mai strictă intimitate, împiedecată de moartea recentă a fratelui său mai mic, William.

I. D. Rockefeller
în vârsta de 83 de ani.

A doua zi, fiind Duminecă, mai mulți reporteri din New-York s'au postat înaintea bisericii din „Pocantico Hills“ cercetată de Rockefeller, ca unul dintre cei mai zeloși credincioși, cu gândul, de a prinde portretul nababului octogenar.

Rockefeller a consimțit, însă cu o condiție, ca reporterii, fie ei catolici, protestanți, sau evrei, să asculte mai întâi slujba bisericească. Reporterii s'au învoit cu plăcere.

Despre acest bătrân cu fața brăzdată de încrețiturile oboselilor vieții se spun multe anecdotă, unele pentru a-l măguli, altele în semn de batjocură. Ceeace este fapt serios, este trecutul lui plin de o muncă nesfârșită și neobosită.

Rockefeller se trage dintr'o familie de hugenoți francezi: „*Roquefeuille*“, trecuți în America pela începutul secolului al XVIII-lea pentru a scăpa de persecuțiile religioase. Această familie a trăit ca muncitori la moșie. Tatăl miliardarului de astăzi a fost și el un modest lucrător de fermă. Tânărul John a intrat de mic copil în industria petroliferă și cu răbdarea lui caracteristică a ajuns unul dintre cei mai mari proprietari de schele și inițiatorul marelui trust de petrol „*Standard Oil*“.

Acum vre-o douăzeci de ani s'a pomenit cu o îngrozitoare durere de stomac. Bolnavul a promis un milion de dolari celui ce îl va vindeca. Prezentatu-s'au tot felul de doctori, dar fără rezultat. În sfârșit un grădinar îi prezintă cea mai curioasă rețetă: Să sape două ceasuri pe zi la pământ. Bătrânul s'a pus pe lucru cu îndărătnicie și a scăpat de boală.

Familia Rockefeller cu toată imensa bogăție ce o posedă, trăește foarte modest. Fiul său John D. Rockefeller junior a trecut prin cele mai neînsemnate funcțiuni. Anul trecut și-a făcut stagiul, ca mecanic la drumul de fier.

Rockefeller s'a ocupat în mod activ cu operele sociale și a fost în multe cazuri de conflict muncitoresc și de greve arbitru situației. Un caz interesant în această familie curioasă este căsătoria și divorțurile vertiginoase în casa ginerelui bătrânului miliardar, care preocupă întreaga presa americană.

Fiica lui Mac Cormick, acesta e ginerele lui Rockefeller, domnișoara Mathilda Cormick a venit în Europa pentru a lua în căsătorie pe Max Oser, profesorul ei de equitație, în care se îndrăgostise. Dar n'a

ajuns să-și pună cununa de mireasă, când a primit invitație la nunta... tatălui său d, Harold Towler Mac Cormick, care divorțat de prima lui soție, acum vre-o două luni, s'a căsătorit la Paris cu d-na Ganna Walska, o celebră cântăreață divorțată și ea de curând.

Doamna Mac Cormick fiica miliardarului Rockefeller, s'a recăsătorit și dânsa îndată după divorț cu arhitectul vienez Dr. Eduard Krenn. Divorțurile și refacerile conjugale americane se succed deci cu o iuțea curat... americană.

Lordul Northcliffe

Un Napoleon al jurnalismului.

A murit la Londra unul dintre cei mai de seamă bărbați, cari au jucat un rol în viața publică a Angliei, Lordul Northcliffe. Născut dintr'o familie modestă de librar dintr'o localitate îndepărtată a Irlandei, tânărul Alfred-Charles-William Harmsworth, arată încă de pe băncile școlii o deosebită atracție spre jurnalistică. Ca elev de liceu a fondat un ziar pentru tinerimea studioasă, care a prevestit vocațiunea și talentul, cu care acest copil modest avea să se angajeze mai târziu în viața publică a imperiului britanic și în vârtoarea politicii mondiale.

Intradevăr la vârsta de 40 de ani lordul Northcliffe dispunea de 60 de ziare și reviste grupate în trei societăți mari. În 1896 a întemeiat marele cotidian „*Daily Mail*“

Lordul Northcliffe,
stăpânul presei engleze mort deunăzi.

care apare într'un milion și jumătate de milion de exemplare. Pe urmă a scos alte două gazete cu reputație mondială „Weekly Dispatch” și „Daily Mirror”, acesta din urmă ilustrat. În 1907 a luat în stăpânire sa și cel mai mare ziar din lume, „Times”, căruia i-a creat o extraordinară reputație.

Adevărata forță a acestui titan al presei s'a văzut cu prilejul războiului, când a stăpânit întreaga opinie publică a Marelui Britanii, angajându-o în direcția în care dorea el. Amic devotat al Franței și dușman neîmpăcat al sclăviei, pe care Germania imperialistă, căuta să o imprime lumii întregi, lordul Northcliffe acest uriaș al puterii de restălmăcire a situației, al forței de infierbântare a masselor s'a ridicat cu toată tăria talentului său alături de Franța și Belgia, cuprinse de spaima invaziei și a barbariei teutone. Prin forța lui agitatoare a știut să pornească, să întrețină și alimenteze atmosfera războinică a Angliei împingând guvernele britanice la sacrificii tot mai mari de oameni și de materiale. Lui i se datorește de asemenea angajarea Americii în cauza comună, făcând minunea de a vedea din americanii negustorosi și materialisti, unii dintre cei mai abili și însuflețiți luptători ai marelui război.

Criticile lui severe, în ce privește acțiunea prea moale a generalisimului lord Kitchener, de care au avut să se plângă și francezii, i-au atras și mânia publicului, care nu se deprinsese încă cu ideea unui război pe moarte și pe viață. Astfel un articol al lui din Mai 1915 în chestia munțiilor publicat în „Daily Mail” a revoltat publicul, care a ars gazeta în piață, pentru că lordul Kitchener, criticat în acest articol, era foarte simpatie păturei războinice.

Despre puterea publicistică a lui Northcliffe vom aminti, că în Martie 1916 după ce a asistat la o mare bătălie îndreptată de nemți împotriva Verdunului, a scris în aceeași seară un articol trimis la 3000 de ziare aliate și neutre, în care declară, că „Verdunul”, considerat de nemți cheia cuceririi Parisului, nu va fi cucerit de dușmani niciodată. Așa a și fost. În Iunie 1917, marele jurnalist a acceptat să dirijeze în Statele Unite misiunea engleză, în strânsă înțelegere cu cea franceză condusă de André Tardieu.

În Februarie 1918, lordul North-

cliffe, care primise și titlul de viconte, în urma meritelor și serviciilor aduse țării în timpul războiului, a luat direcția propagandei în țara inamică. Înconjurat de ziaristi de seamă și prieteni devotați, cum au fost Steed, directorul politic al lui „Times”, scriitorul Seton Watson (Scotus Viator) cunoscut și nouă de pe vremea prigonirilor maghiare, ca un mare apărător al națiunilor oprimate din fosta monarhie austro-ungară, Lepeer, unul din secretarii primului ministru și alții; Northcliffe s'a dovedit ca un abil făuritor de intrigi și demoralizator al al opiniei publice dușmane. În câteva luni propaganda în țările inamice a fost adânc simțită și n'a întârziat mult, ca aceasta propagandă să dea lovitură de moarte adversarului, provocând totala lui prăbușire. Aceasta operă grandioasă, care ucidea fără să facă victime ome-

nești a întărit furoarea germană prin crearea jurnalului „Anti-Northcliffe” și prin scoaterea unei medalii a urei, caracteristică războiului german.

După armistițiul a îmbrățișat politica unirii popoarelor Ententei, luând atitudine fațășă împotriva spiritului tolerant al lui Lloyd George.

A fost un mare iubitor al călătoriilor. În 1921 a întreprins ultimul său drum în jurul globului.

Pentru meritele lui deosebite în arena vieții publice engleze, a fost nobilitat cu titlul de lord și în urmă de viconte.

Lordul Northcliffe moare în vârsta de abia 57 de ani.

Cu el dispăre unul dintre cei mai distinși slujitori ai presei, adevăratul „Napoleon al jurnalismului”, dupăcum l-a intitulat încă dela 1913, unul dintre marile ziare parisiene.

Gh. St.

Imblânzirea animalelor sălbatice

Grădinile zoologice prezintă astăzi un deosebit interes pentru creșterea și imblânzirea animalelor sălbatice. Țările apusului și-au dat seama de marea însemnătate a acestor grădini din punct de vedere al științelor naturale, a apropierei cât mai intensive a cunoașterii faunei și florei globului pământesc. Una dintre cele mai mari grădini de acest gen este fără îndoială cea din Lipsca, pusă sub conducerea

profesorului Dr. Gebbing, unul dintre cei mai de seamă specialiști germani. Înainte de război grădina zoologică din Lipsca avea o serie întreagă de animale din genul pisicilor. În deosebi leii, erau în mare număr reprezentați. De însemnătate pentru creșterea animalelor sălbatice este alegerea animalelor de prăsilă fie la cumpărare, fie cu prilejul prinderii lor în pădure. De asemenea personalul însărcinat cu îngrijirea lor trebuie să aibă multă experiență. Paznicul Fischer și soția lui s'au devotat cu desăvârșire creșterii acestor animale, în grădina din Lipsca.

Pentru a asigura rezultate bune în creșterea oricărui animal sălbatic e necesară o îngrijire specială a mamelor. Ele vor fi închise cu 8—14 zile înainte de a fi în nește colivii închise, pentru a le feri de prezența jicnitoare a publicului. Leoaicele poartă 108 zile, tigroaicele 105, leopardele 93—95 de zile. Fătutul e lesnicios, ca de altcând la toate pisicile. Numărul puilor e de 2—5. Ei sunt mici neajutorați și orbi. La nouă zile li-se deschid ochii. Primele zile sunt de importanță pentru dezvoltarea lor ulterioară.

Leii încă au mame rețe, cari refuză puii, nu-i îngrijesc și nu-i lasă să sugă. În cazul acesta puii sunt luați dela mamă și dați la alte animale potrivite și ținute anume pentru acest scop. În deosebi

Dr. Gebbing,

Directorul grădinei zoologice din Lipsca, în tovarășia unui leu de 1½ ani.

Pălăria Reginei

Vladimir Nicoară.

Cum se hrănesc cu sticla puii de lei în grădina zoologică din Lipsca.

Baset-ii (șorecarii) sunt cele mai cuminiți mame. De obicei însă câinii nu pot da destul lapte puilor. În cazul acesta li-se dă lapte din sticla sau de la capre.

Foarte adeseori se întâmplă, că puii să sufere de stomac din cauza alimentării nenaturale. Aceste cazuri sunt periculoase și greu de înlăturat. În primele opt zile e necesar, ca leoaicele să aibă lapte în deajuns. În caz că nu au, puii se hrănesc în mod artificial. După primele trei luni li se dă și carne. După șase luni puii devin independenți. La un an și jumătate sau doi ani animalele ajung bune de prăsilă.

În perioada dinților animalele trebuie bine îngrijite, pentru că din cauza creșterii dinților capătă și alte boale.

În numărul de față dăm câteva chipuri din grădina zoologică din Lipsca.

Doctorul Verescu urcă scările stergându-și sudoarea de pe frunte, și după ce scoase galoșii, intră în camera de consultații pentru un moment goală. Aruncă pălăria pe masa de operații și se lasă să cadă în fotoliul de piele brocată din fața biuroului, apoi cu o mână nervoasă scoase din buzunar un cocoloș de hârtie, îl întinse pe masă și-l privi cu'n zimbet șters, mai mult o crispăre a feței.

— Atât mai lipsea, zise el cu dinții strânși, numai concentrare pe 15 zile îmi trebuia și încă la Roman.

Își prinse capul între mâinile sprijinite pe biuro și fixă un punct în fundul camerei, unde privirea îi rămase pironită ca și cum ar fi observat ceva neobișnuit și interesant.

— Bietul Victor! Cu constituția lui, febratifoïdă o să-l dea gata! Și când mă gândesc că nu-i pot fi de nici un folos, mă apucă nebunia!

În camera de alături, câteva puternice acorduri de pian răsunară, parca fugăritu în fața ei, adâncă și lui Verescu i-se păru că aude sunet de clopot. Alungă mâna pe fruntea înfăntată și apoi cu pumnul strâns lovi în mapa de pe biuro care fiind plină cu hârtii înăbuși zgomotul loviturii. Din camera vecină, după acordurile dela început porni o ploaie de note foarte precis pronunțate și valsul „Ochii cari vorbesc” luă viață sub degetele măiestre a doamnei Verescu. Doctorul sări de pe scaun și începu să se plimbe întâi încet, apoi din

ce în ce mai iute prin camera care se făcea tot mai mică pentru pașii săi mari. Probabil că ar fi terminat prin fugă dacă valsul n'ar fi încetat brusc. După câteva clipe ușa din dreapta se deschise și în cadrul ei apărură doamna Verescu într'o splendidă robe de chambre pe care spuma dantelelor albe și fine flutura cu gingăsie lăsând să iasă, din decolteul prea deschis, sânul alb și îndrăzneț.

— Ah! bună ziua Eugen, zise ea cu glas cristalin înclinând capul și privind spre doctor cu ochii mici, ca o pisică alintată.

— Bună ziua, draga mea.

— Cum uriciosule, nu vii să mă săruți?!

— Iartă-mă dragă, sunt tare năcăjit.

Doctorul se apropie și o sărută pe obraz. Doamnei i-se păru că nu-i destul de tandru și zmâci capul în partea opusă aruncându-i o privire ucigășe.

N'ai putea să-mi explici, de ce ești așa de acru? întrebă întepat doamna.

— Ti-am spus iubita mea că-s foarte năcăjit. Victor Vasilescu e pe moarte, febra tifoidă o să-l ucidă încurând.

— Ei și?! Era de așteptat!

— Atât ai tu de spus despre cel mai bun prieten al meu?

— Ei asta-i! Ce vrei să am de spus când văd că prietenul tău te preocupă atât de mult că n'ai când să te gândești la mine?

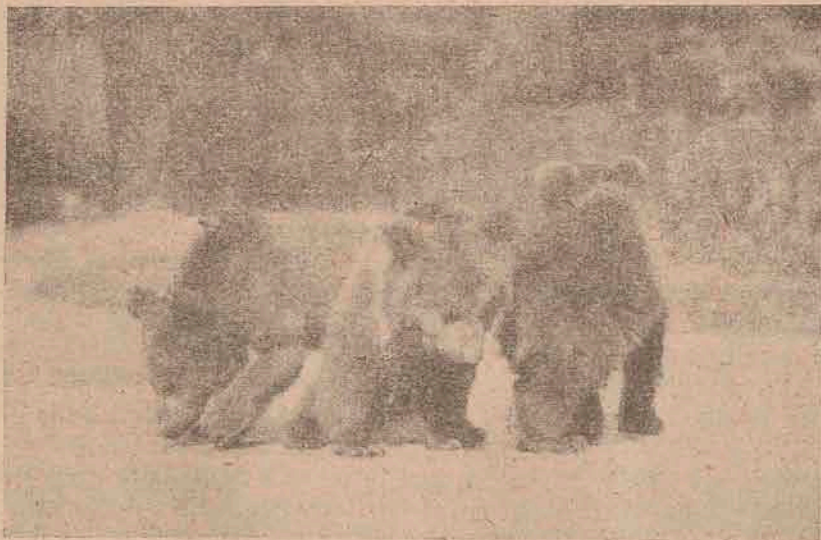
— Vai, Mimi dragă, nu te știam atât de egoistă!

— Vezi bine, încă nu ne cunoaștem cum trebuie! Nu cumva tu mai ai aerul să-mi reproșezi? Asta ar fi culmea! La urma urmei ce vrei să fac dacă Victor al tău s'a îmbolnăvit? O să îmbrac dolii?! Asta-i viața: un lanț de dureri presărate ici-colo cu momente de plăcere. Fericit acel-ce, știe să beneficieze de aceste mari clipe.

— Dragă mea Mimi, te rog foarte mult să mă erți, dar astăzi nu-mi arde de loc de filozofie!

— Dar și că *dumneta* ești teribil pe ziua de azi!

Doamna pronunța pe „dumneta” apărat și provocător. Doctorul se mulțumi să ridice umerii. Doamna îi mai trimise o privire oblică și cu pași mărunți, lăsând în urmă un

Pui de urși orfani de mamă, în grădina zoologică din Lipsca.

Romanța

— „Vezi bărcile acele, căsuțe plutitoare,
Căsuțe legănate de valul, moale, lin?
Cât farmec e pe ele în âșfințit de soare! —
Rămâi la noi, la mare, rămâi, drumeț străin“.

— „Vezi nava ce se duce cu naltele catarte,
Un drum de pânză albă lăsând în urma ei?
Tot sufletul încolo, un freamăt de departe
Mi-l cheamă'n clipa asta; mă cheamă munții mei“.

— „Ascultă fermecata cântare depărtată:
Din largul mării-acuma pescarii-acasă vin;
Cu cântecul și barca petrec viața toată. —
Rămâi la noi, la mare, rămâi, drumeț străin“.

— „In țara mea cu măguri și culmi înalte, sure,
Cu doine și cu doruri, cu turme și cu stâni,
Un cântec cum nu-i altul pe lume nicăiere,
E cântecul de sară al codrilor bătrâni“.

— „Vom rătăci cu barca și de pe mii de unde
Voiu strânge-al mării farmec plutind pe valul lin,
Și numai pentru tine în ochi îl voiu ascunde. —
Rămâi la noi, la mare, rămâi, drumeț străin“.

— „M'asteaptă'n munți o vale cu murmur de isvoară;
Cu mine vină'ncolo în munții mei frumoși
Și cerbi și căprioare ce la isvor coboară
Vei îmblânzi acolo cu ochii-ți luminoși“.

— „Eu am crescut pe ape și marea-i fermecată
Și marea nu mă lasă în țara tă să vin,
Și nu-ți voiu fi mireasă acolo niciodată. —
„Rămâi la noi, la mare, rămâi, drumeț străin“.

— „Și eu sânt dela munte și înapoi acasă
Cu mii de glasuri codrii mă cheamă'n țara mea
Și inima mea plânge și mi-te vrea mireasă
Și inima rămâne... Rămân și eu cu ea“.

fru-fru de mătasuri și un amestec de parfumuri vii și apetisante se apropie de biurou și se izbi volent în fotoliu. Ochii i-se opriră pe ordinul de chemare, lăsat pe birou; îl cet cu atenție, apoi ridică privirea și cu vocea îmblânzită întrebă:

— Pleci chiar mâne? dragul meu Eugen.

— Cum vezi și *dumneta*, răspunse doctorul cu același ton pe ultimul cuvânt.

— Iartă-mă Eugen, te rog iartă-mă! Avea-i tot dreptul să fi contrariat și eu te-am năcăjit și mai mult.

— Eu te-am ertat de atunci. Doar ești un copil alintat și obraznic în contra căruia nu sunt în stare să aplic vre-o penalitate.

Doctorul îi sărută mâna lung și apăsat.

Doamna se făcu blândă-blândă

și se lipi de umărul lui ca o pisică leneșă la căldura soarelui. Apoi de-odată îi înlănțui gâtul cu brațele-i albe și reci privindu-l adânc în ochi.

— Ce mă fac eu fără tine? Cum să stau singură două săptămâni? Tu o să mai poți veni? Da?

— Cred că da, dar nu pot promite cu siguranță. Cine știe ce fel de șef sucit găsesc acolo.

— Ei, nu, nu vreau! Trebuie să vii, vreau eu să vii! Te rog, Eugen!

— Ei da, o să vin, o să vin, numai să nu te mai găsesc cu nervi.

— Ei, și ce-i cu asta, zise doamna alintându-se, doar tu ești doctor!

Verescu își trecu brațul după talia doamnei și blând, ușor, încet, o conduse la canapea unde se așezară.

— Ce-ai făcut azi, dragă Mimi?

— Am cetit, am cântat puțin și m'am plictisit mult. Dar tu?

— Eu... apropo: m'am întâlnit pe stradă cu zăpăcitul de Tomică și ma' mult pe sus m'a luat la gară să vedem pe Regina.

— Și ai fost la gară? întrebă doamna foarte vioiu.

— Da.

— Ei bravo! spune-mi ce ai văzut? Era multă lume? Gara era împodobită frumos? Cum era îmbrăcată Regina? Cine a fost dintre cunoscuți? Să-mi spui te rog.....

— Vai dragă, zise doctorul râzând, cum vrei tu să-ți răspund la o sută de întrebări dintr'o dată? Stai s'o luăm metodic.

— Ei bine, bine, metodicule! Ce ți-e și cu intelectualii ăștia! Haide spune-mi tu ce știi.

— Mai întâi, draga mea, tu știi bine că adunările și părăzile îmi displac și dacă n'ar fi fost Tomică, nu mă duceam. E drept că venirea Reginei în orașul nostru e un eveniment destul de rar, care, drept să spun, mă pusese în mișcare și pe mine. Dar când am ajuns pe peron, când am văzut atâtea fracuri și jobene, mănuși albe și ghete de lac.....

Ei vezi, zice doamna, și tu te-ai dus în haine de stradă; totdeauna neglijenț și neîngrijit. Uite, nici nu te-ai barbierit de trei zile.

— Lasă Mimi, nu duce grija că Regina nu mă cunoaște.

— Dar lumea care te cunoaște ce-o fi zis?

— Treaba ei!

— Cine era la gară?

— Da cine nu era?! Toate autoritățile începând dela Prefect și General până la moș Costache Sucitu, nelipsit dela nici o paradă. Cercetași, elevi cu steaguri, liceieni cu pretenții, externatul cu directoara spulcuită și pudrată ca o jună.

— Ei, nu, nu; nu asta vreau să știu. Spune-mi dintre cunoscuți cine era.

— Asta-i cam greu! Dintr'atâta lume cum să-ți spun pe cine am văzut.

— Bravo! Dar tu unde te uitai? Ioneasca a fost?

— Doctorul căzu pe gânduri să-și amintească dacă a văzut pe Ioneasca.

— Da. Erau la un loc Ioneasca, Popeasca și Mătășarița.

— Cu ce era îmbrăcată Ioneasca? Doctorul făcu ochii mari, dând dracului, în gând, pe Ioneasca.

— Zău nu știu, dragă.

— Cum se poate?! făcu doamna

mirată. Se pate asta?! Nu era cu rochia care și-a cusut-o la București? Știi rochia de crepe de chine.

Doctorul trimise, cu gândul, toți dracii asupra rochiei cusute la București și răspunse încet și trist:

— Nu știi dragă, zău nu știu!

Doamna făcu un botișor disprețuitor și gândi cu ciudă că bărbații nu-s buni de nimic.

— Da..... Popeasca, Popeasca..... își pusese pălăria adusă de... prietenul Lică.

Doctorul rămase cu privirea fixată pe covor. Inzadar se trudea să-și aducă aminte de pălăria Popeascai. Parcă era un făcut: Popeasca îi apărea fără pălărie.

— N'avea pălărie dragă, zise doctorul cu jumătate de gură.

— Cum ai spus!!! sări doamna de pe canapea. N'avea pălărie?! Nici nu-ți dai seamă ce spui; vorbești cu mine și te gândești în altă parte. Asta înseamnă lipsa de considerație pantru mine.

Doctorul rămase plouat că pălăria Popeascai i-a întărit din nou nervii scumpei sale jumătăți și profită de ocazie, că doamna era departe, ca să zică în șoaptă câteva cuvinte gingașe, dar oprite în saloane, la adresa Popeascai și mai ales a pălăriei adusă de prietenul Lică.

Doamna, la fereastră își lipi fruntea și turți năsucul de geamul rece. Doctorul cu degetele tremurând de enervare deschise port-țigaretul aprinse o țigară și rămase pe gânduri. Deodată doamna amintindu-și ceva interesant se întoarse dela geam și se apropie de birou.

— Dar regina ce fel de rochie avea? Cred că asta vei fi remarcat.

Doctorul privi pe nevastă-sa ca și cum n'ar fi priceput întrebarea; apoi după o clipă de reculegere:

— Regina era într-o rochie foarte simplă care contrasta cu grandoarea elitei ce-o întâmpina. Numai de-ar fi priceput exemplul cucoanelor noastre.

— Ce fel de pălărie avea?

Verescu se cutremură când i-se pomeni din nou de pălărie. Deodată i-se făcu întuneric în minte și oricât își silea memoria nu-și putea aminti nimic despre pălăria reginei. Se ridică brusc de pe canapea și frecându-și mâna pe frunte răspunse dezolat:

— Nu-mi amintesc de loc ce fel de pălărie avea regina!

Doamna oprită în mijlocul camerei îi trimise o privire oblică plină de dispreț și compătimire.

— Nici atâta lucru nu ții în minte! E extraordinar! Nici nu mi-am putut închipui asta!

Doctorul clocotea, însă cu vocea blândă răspunse:

— Draga mea, n'am ținut nici odată și nici n'am încercat să ajung un catalog ambulant de pălării!

Nu se poate descrie gestul și privirea doamnei.

— Eram sigură! Nu scapi nici o ocazie să nu-ți arăți lipsa de educație!

— În schimb însă dumneata dai dovezi de-o educație foarte îngrijită, care compensează lipsa mea, și pe deasupra văd cu plăcere că ai o rară inteligență, pentru care nu mă pot opri de a-ți aduce complimentele mele!

— Grosolan! Așa mai trebuia să te cunosc, zise doamna.

— Doamnă, te rog foarte mult să-ți alegi expresiile! Totdeauna am avut oroare de mahala. Cel puțin scutește-mă pe mine de a respira aerul mahalalei, care nu se potrivește cu treapta socială din care ai făcut și faci parte!

— Nu cumva îți închipui domnule că ești în stare să-mi faci lecții de educație?!!

— A, nu! Declar categoric că n'am curajul să-ți dau lecții! Ar fi și zădarnic! Unde lipsește bunul simț e de prisos orice încercare!

— Obraznic! Mojić!

— Doamnă!?

Verescu cu fața vânătă și tremurând de indignare se apropie de scumpa lui soție, dar stăpânindu-se zise cu voce domoală:

— Dacă pe fiecare zi faci tot ce poți ca să ucizi dragostea ce o am pentru dumneata, cel puțin poartă-te așa fel să nu mă faci a uita respectul cel datorez unei femei de bună condiție! Fire-ar afurisită pălăria reginei!

Cu'n gest violent Verescu aruncă pălăria pe cap, zmunci bastonul dela cuer și eși ca o furtună.

Doamna privi zăpăcită după el și în culmea furiei sfășie spuma dantelelor albe ce-i acoperea peptul și izbucnind într'un puternic hohot de plâns, căzu pe canapea.

Aceleași amăgiri

*Pe șes, un stol s'adună...
Sunt fete și flăcăi,
Și cântă de răsună
Pustiul de pe văi.*

*Cu spume se topește
Zăpada din păduri;
Și zvonul apei crește
Șoptit prin mii de guri.*

*Din vraja depărtării,
Pe cerul fără nori,
Sosesc în largul zării,
Ștragui de cocori.*

*Se'neacă de lumină,
Oglinda dintre stuh;
Și-un viers de piculină
Plutește prin văzduh...*

*Ei cânt aprinși de soare,
De taină și noroc;
Obrajii li's de floare,
Și vorbele de foc.*

*Spre dragoste-i imbie,
De-aleargă, de se strâng,
Și earba din câmpie,
Și mugurii din crâng....*

*Și iar mă'nvinge para
Sălbătecului dor:
E'ntreagă primăvara,
In cântecele lor.*

G. TUTOVENU

Pățania dascălului Pavel

Lui Bicond.

I.

Părintele Grigore puse piceorul pe pragul bisericii și ținând cu dreapta clanța ușei, se opri în loc, pierzându-și privirea deasupra copacilor în cerul albastru de Mai.

— Frumoasă zi, Pavele! găsi el voios, îndreptându-și ochii în jos la dascălul care ședea plecat să-și ridice briceagul căzut pe iarbă.

— E blândă, părinte, blândă de tot! răspunse Pavel ridicându-se.

Popa se întoarse cu fața spre ușa bisericii și învărti cheia de două ori. Apoi încercă dacă a în-cuiat bine și își puse cheia în brâu, scoborând cele două trepte de piatră înegrită.

— Isprăvirăm cu bine și vecernia de azi. Ei, stăi! urmă el oprindu-se locului îngândurat. Trebuie să mă duc în grădină ca să-mi ud

brazdele. Nu vii și tu? îl întrebă pe dascălul care se apropiase de el schiopătând.

— Nu pot părinte. Vream tot-mai să-ți spun că am puținică treabă în oraș la al de cuserii Niculae.

— Du-te; Pavele, du-te. Și treci pe la mine, spune te rog preotesei, că nu am să zăbovesc nici eu mult.

— Bine, părinte Grigore, spun. Te las sănătos.

— Mergi cu bine!

Și preotul o coti în dosul bisericeii unde îi era grădina.

Dascălul Pavel, un om uscat, mic de trup, cu nasul ciocârjât și roșu, își scoase șapca din cap, se scărpină după ureche și o luă în spre poartă, târându-și piciorul: era schiop.

Din curtea bisericii un roi de musculițe, bâzâind vesele în văzduhul căldicel, o luară razna după el, urmându-l până în stradă, unde se opriră în loc sburând la razele de soare care făceau să le strălucească aripioarele. Pavel o luă înainte pe drum, șontac-șontac, privind în jos, la praful gălbicios care se așternea pe caldarâmul dres de curând.

Și se duse unde avea treabă, se întâlni cu cuseru-său Niculae, cu care se cinsti vre-o două ceasuri la cărcima lui Topitu, iar când o luă înapoi înspre biserică, lângă care își avea locuința, băgă de seamă că soarele apusese, vărsând lacrimi calde din apusul înroșit. Vre-o câteva raze numai se desfăceau din grămada de nori purpurii, întocmai ca niște bisturii de aur dintr'o vată însângerată.

Primăvara era dulce. Pe străzi trecea lumea înviorată de pacea senină care cădea din cer ca o plasă de miresme. Un vânt ușor mângăea vârfurile copacilor înfloriți, care se plecau cu-gingășia unor copii gătiți în haine de sărbătoare. În jurul lui Pavel nașteu și mureau, urnituri de trăsuri, glasuri omenesti, pași repezi, începi.

Ajuns în dreptul bisericii, dascălul își aduse aminte că a uitat să treacă pe la casa popii.

„Tiii, ce uituc, făcu el oprindu-se brusc și lovindu-se cu palma peste frunte. Se poate însă ca părintele să fie încă în grădină”, și intră în curtea clădirii pe care o ocolii spre a pași în grădina preotului.

Dar preotul nu mai era acolo. Se vede că plecase mai de mult, căci brazdele purtau urme prea

Abandonatul cântă:

I.

*La geamurile mele îmi cântă trandafirii
Și'n flori înmiresmate se scaldă 'n nopți zefirii,
La geamurile mele atâția fluturi zboară
Din flori s'adune roua când zorile coboară...*

*Și-am stat și eu o noapte întreagă, de-am privit
Cum se înalță luna, iar luna mi-a zimbit.
Erau atâtea stele în cerul azuriu,
Și'n infinitul nopții, al zărilor pustiu
M'a 'njorât o clipă și-am plâns fără să vreau —
Căci totul e cenușe și totul Dumnezeu...*

*La geamurile mele îmi cântă ciocârlii
Vin zorii dimineții cu flori de pe câmpii,
Doar tu iubire sfântă, te-ai dus și nu mai vii...*

II.

*Iar sunt teii albi de floare, iar sunt nopțile albastre,
Numai noi am dat uitării toate visurile noastre.
Vino, te aștept adesea, noaptea asta e târzie,
Vântul fremătă prin ramuri și mi-e inima pustie.
Sus pe boltă-aceeasi lună scaldă totul în polee
Moare cel din urmă cântec pe întinsele alee...*

*Vino, lartă-mă și vino... Mi-s cărările pribege,
Numai inima ta bună mă mai știe înțelege...*

Central University Library Cluj JUSTIN ILIESIU.

ușoare de udătură. Pământul se svântase; dar mirosul proaspăt al humei stropite dovedea că pe aoclo trecuse mâna popii încercată cu garnița de apă.

Dascălul Pavel închiuse ușa de brad și se apropie de caișii din fundul îngrăditurii. Caișii aceia erau dragostea lui; de zece ani le mânca roadele cele gustoase. Acum străluceau ca acoperiți de fulgi mari de zăpadă; atâtea flori albe purtau pe ramuri.

Seara nu se lăsa încă, dar lumina zilei se făcea din ce în ce mai cenușie. De departe veneau sunetele clopotului dela tramvaie. Câte un trecător lovia cu tocurile în pietrele trotuarului, pășind în dreptul grădinei. Din soare nu se mai vedea nici o urmă; pierise de tot, înghițit de noapte, care ca o prăpastie mare părea că-l așteaptă dincolo de norii apusului.

Dascălul se învârti ca de vre-o câteva ori printre brazde și caiși uitându-se la ceas; erau orele șapte.

„Târziu” și își târâ piciorul îndreptându-se către porțiță.

Pe când da însă să ocolească un colț de iarbă, piciorul stâng care rămânea mereu în urmă, se

lovi de ceva greu, era parcă un fer.

Pavel se întoarse, se aplecă și găsi cheia bisericii aruncată în iarbă.

„A pierdut-o părintele” își zise el privind-o lung. Dar în loc să iasă afară rămase pe loc, își dase șapca la o parte, se scărpină după urechi, privind ținta înaintea sa. Ce gândia dascălul? ... Nu știu. După o vreme eși din grădinița după ce băgă ceția în buzunar, se opri în fața bisericii cu ochii lucitori, murmură ceva ca „norocul meu” și în loc să se îndrepte către locuința preotului, o luă înspre casa lui, schiopătând pe trotuar.

Începuse să se însereze de-a binele. Intinericul se întindea deasupra orașului, ca un fum negricios eșit din măruntaiele pamântului și scoborit din albastrul adânc al cerului.

Un vânt cald și mângăea frunzele și gădila nasurile, încercându-le cu miros de muguri sparti. Ca un lac ce ar oglindi stelele cerului, orașul își aprinse unul câte unul mille sale de felinare.

Iar pe strada tăcută pașii dascălului sunau a sec. Omul cu șapca înainta ca o năluca în pulberea de cărbune a serii.

II.

Biserica părea o clădire de zăpadă sub potopul de raze care o scălda. Pe cer luna strălucea, stelele clipeau a lene, puține și rare.

Incetase orice zgomot. Nici frunzele pomilor nu mai fășiau, nici murmurul surd al orașului nu se mai auzia. Rândurile de case se înșirau mute și nemiscate, ca niște blocuri de marmoră într-o uriașă carieră. Câteva ferestre refrângeau lumina lămpilor dinăuntru și felinarile păreau îngândurate de măreția astrului de sus. Din curtea din față a Căpitanului Corbeanu se ridică ca un sunet de alarmă cântul unui cocoș, căruia îi răspunseră alții din depărtare într-o simfonie turburată și stridentă. Apoi tăcerea se întinse din nou asupra tro-tuarelor.

Trecuse de miezul nopții. În grădina bisericii se mișca o umbră neagră sub desişul cașilor. O mână omenească împinse porțița a cărei parte de jos scrâșnia pe nisipul curat. Umbra făcu doi pași, încovoiată de mijloc, pândind cu îngrijire în toate părțile; după aceea înaintă în curtea acoperită cu iarbă, mergând greoi și împleticindu-se până 'n dosul zidului clopotniței, unde se opri cu grîie.

Era dascălul. Pavel se strecură binisor dealungul peretelui târându-și cu grijă piciorul. Din când în când își rotia ochii în toate părțile și frăgea cu urechia: nimic însă decât cele văzute nu-i strânjenea privirea, nici un sunet neașteptat nu strica liniștea; acelaș ocean întins de lumină se revărsa peste tot și toate.

Omul se apropie de scările de piatră care duceau la biserică. O ultimă aruncătură de ochi pe strada tainică și rămase câteva clipe pe loc, gâfâind din greu. Își apăsă o mână pe piept și cu cealaltă scoase tremurând cheia din buzunar. Dascălul Pavel avea de gând să intre în biserică și să fure două cupe de aur.

Îi era drag pentru strălucirea lui și mai ales pentru binele ce-l aducea în viață. Aur, vorba asta fermecată, care a vrăjit lumea dând un simț nou de îndată ce o cunoaște, i-a urlat în cap de când se știe pe lume. Și nici odată nu a avut parte de el. Era de patruzeci și șase de ani, și îngropase tineretea într-o mlaștină de zile prăpădite și searbăde, muncise necurmat din zori până în amurg, fără să fi gustat dulceața îmbătătoare a buzu-

Gânduri după o furtună

Tot mai departe geme vijelia...

Soare,

*O, soare și tu cerule: doi prieteni buni
Eu v'am văzut adeseori după furtuni
Incununați de străluciri neperitoare....*

*Eu v'am văzut după cumplite vijelii de vară,
O, soare și tu cerule senin și sfânt
Și 'n sufletu-mi ca după nori bătuți de vânt
S'a luminat ceva frumos din cale-afară.*

*Stă bucuria aievea inima să-mi spargă:
O, soare și tu cerule, noi suntem frați,
Cu aceleași legi, de-acelaș drum legați,
Avem aceeaș soartă 'n lumea largă.*

*Voi străluciți de mii de ori mai bine
După furtuni din trecătoare veri,
De mii de ori după o răscoală de dureri
E mai senin și mai frumos în mine!...*

TEODOR MURĂȘANU.

națelor pline și a capului ușor de gânduri. Aur! Având aur se putea hrăni mai bine, se putea scula dimineața mai târziu, își putea plimba trupul în vestimente mai frumoase.

Asta își spusese dascălul bisericii, găsind cheia în iarbă. De mult se gândise el să prade casa stăntă, dar niciodată cu temei. Căci multe se petrec în capul omului! Câte omoruri nu se făptuiesc în cugetul celui mai curat! Gândul e închis în cutia de oase ca în cea mai ascunsă dintre închisori — cine altul îl poate afla decât ființa care îl stăpânește?

Pavel știa multe povești curioase despre hoți cari sparseseră bisericii ca să le prade. E adevărat, că fiecare poveste sfârșește cu pedepsirea nelegiuitului de mânia cerească. Unul a văzut-o pe Maica Domnului ridicându-se încruntată în clipa în care se gătea să fure un lanț de aur de pe icoană, și a rămas fără grai toată viața lui. Un altul inebuni de spaimă, se pomeni de îndată cu Mântuitorul că îi puse mâna pe umeri și a doua zi a fost găsit lângă altar, galben ca ceera, prost și țipând de câte ori se apropia cineva de el. Și câte și mai câte! Dar dascălului nostru nu-i venea să creadă nimic din fleacurile acestea. Au fost slabi de ingeri și pace! De câte ori n'a stat el noaptea singur în biserică și tot n'a pățit nimic, nici n'a văzut altceva decât luminele candelor și icoane ca toate icoanele. Biserica îi era tot atât de obișnuită ca odaia în care dormea. Și dacă unii proști

au vederi înfricoșătoare, e din pricina că nu's obișnuți cu întunerecul mohorât și pustiu al sfântului locaș.

Și ce ușor îi era acum să se îmbogățească. Întâmplarea cu găsirea cheii era norocul lui. Cele două cupe erau ascunse de popa într'un colț din altar; n'avea decât să intre, să le ia și să iasă lăsând ușa bisericii deschisă ca să se creadă că au intrat hoții de meserie. Cât despre dascăl el era la adăpost de orice bănuială. Cheia o să o arunce undeva ca să rămăie părintele Grigore cu credința că hoții au deschis ușa cu o cheie străină.

Un lătrat de câine îl făcu să întoarcă capul. Câinele lătra în mijlocul străzii la niște semeni de ai sei care tocmăi treceau drumul.

Dascălul voind să năbușe zgomotul pe care îl face deschizând ușa întoarse cheia în broască în vremea ce animalele se certau cu înverșunare. Dar când să pună mâna pe clanță ca s'o apese, iar se opri. Ii trecuse prin corp fiori reci și inima începu să-i bată cu putere.

Pavel se uită în toate părțile. Ce noapte sfântă de primăvară. În văzduh rotau mirosuri de flori și de iarbă; pomii se jucau cu firele de argint ale lunei, acoperișurile sclipeau ca niște țâvi de aur și geamurile bisericii refrângeau valuri de argint. O pace îngerească se revărsa peste oraș.

Dascălul se înfurie. Ce aștepta el acum? De ce nu se deschide ușa? Și deodată, fără să-și fi dat

seama cum, împinse clanța. Un scârțit ușor îl făcu să creadă că s'a năruit un maldăr de fiare. Se opri o clipă, se uită împrejur și deschise ușa de tot. Mirosul greu al încăperei singuratică îl isbi în nas. Trase ușor ușa după el și se strecură înăuntru. Cei câțiva pași pe care îi făcu sunau lugubru, lovindu-și zgomotul de toți pereții ca o minge de lemn. Dascălul se opri și vuetul încetă. Prin vâsduhul rece și negricios al bisericii nu se mai auzea nici un zgomot. Zidurile sumbre se lămureau foarte puțin în partea stângă; păreau mai mult niște nori de culoarea plumbului, nedeslușiți, desprinși parcă din cer ca se cadă gramadă acolo, într'o nemișcare fioroasă. Pe pereții din dreapta jucau razele intrate pe fereastră.

Câteva din stranele locașului eșau din negură, lucind posomorât în noapte. În fund altarul se ghicea după lumina palidă a candelii aprinsă la picioarele Sfântului Dumitru.

Atât mister plutea în aer și atât mohorâre împrăstia locașul, că lui Pavel i se strânse inima.

Își trecu mâna pe frunte ca un om care nu știe ce are de gând să facă și se furișe tiptil în dosul unei coloane, așezată nu departe de ușă; acolo se opri câteva clipe, cu o sudoare rece pe frunte. Respirația îi eșă din gâtlee șuerătoare ca o napărcă; coșul peptului i-se zbuciuma de bătăile inimii. Își așinti ochii pe fereastră la ramurile întunecate ale caisului, îi duse după aceea în fund, înspre gămălia pălpătoare a candelii, se frecă prostestele la ochi și se scutură ca prins de friguri.

Deodată îi pătrunse la urechi lătratul unui câine în chiar curtea bisericii. Dascălul tresări din cap până în picioare și întinse mâinile într'o mișcare repede. Dar după două clipe câinele tăcu și liniștea luă din nou în stăpânire împrejurimele. În jurul lui Pavel, ca niște foale ce s'ar desumfla, zgomotul găfâielilor sale îi supărau urechia. Atunci își dete seama pentru ce venise; făcu doi pași înainte atingând de abia tălpile, de pietrele răsunătoare ale bisericii. Ajuns în mijlocul ei, dascălul chibzui la ce avea de făcut. Să meargă drept la altar, să ia cupele de aur dela locul lor. Nimic mai ușor. Și începu iar să pășască încetșor, încetșor, cu mâinile întinse înainte, ca nu cumva să se lovească de vre'o strană. Dar iar se opri și se întoarse speriat; un sunet ieșit ca din frecatul unui chibrit, îl țintui pe loc. Stătu astfel

câtva timp trăgând cu urechia și privind către ușe; nimic nu mișca — o fi trecut cineva pe stradă; sau poate vreun câine.....

Din nou începu să meargă spre altar. Lumina galbenă a candelii părea mai strălucitoare în bezna; razele lunii îi rămase în spate. Și icoana se deslusea tot mai bine; o față albă ca varul, cu o barbă neagră umbrind partea de jos și cu părul căzut pe frunte. Pavel se cutremură și înțepeni; o bătae mai tare de inimă îi goni sângele în obraz ca o palmă voinicească; ochii îi lăcrămau într'un tremur de fulgere, ameția.

Căci chipul sfântului se mișcase. Privirea lui înecată de obicei în blândețe, strălucia acum la lumina candelii, ca niște ochi de pisică.

Capul i-se bălăbania încoace și încolo ca un cap de mort zguduit în coșciug. Lui Pavel i se făcu rău; îi tremurau genunchii, și brațele-i moi de-a lungul trupului. Abia se ținu să nu cadă. Inchise ploapele, strângându-le cu putere, dar repede le deschise iar. De astă dată înfruntă cu îndrăsneală candelă și icoana Sfântului Dumitru, iar acum îi apărea ca în totdeauna; un chip zugrăvit pe perete. Dascălul se opri și se întoarse uitându-se la petele albe ale lunii și prin fereastră, la noaptea luminată de afară.

Nu-i mai era teamă de nimic. La lucru.

Se urcă frumos în altar, rece și hotărât, luă cele două cupe și le băgă una în sân și alta în buzunar. Atingerea lor îl făcu să tremure o leacă; se liniști însă numai decât. Și înbucurat, da să scoabore treptele altarului. . .

Dar îngheță pe loc, cu ochii holbați. Auzi ușa deschizându-se încet... încet... Apoi, lumina lunii năvăli ca niște valuri de argint pe ferestrele dela intrare.

Ușa rămase câtva timp deschisă. Scârțaitul ei vuea încă în bolta negricioasă... Cine venea...? Un fășăit straniu întinse urechea... Și... și... o formă albă, o femeie înaltă și slabă cu gura rânjită, se trecură înăuntru, înaintând spre el.

Dascălul nu mai avea puterea nici să strige, nici să se miște din loc. Vedeă năluca, o vedeă bine cum pășea țeapănă fără să se abată, trecând când prin razele lunii, când prin valul întunericului... Maică Precistă, Doamne!.. Sfinte Dumnezeule... era Moartea. Moartea care venea să-l pedepsească... Vru să vorbească, dar îi era gâtleejul strâns ca de o mână de fier; vru să se

miște; dar se simția mai greu decât o stâncă!.. Și năluca, înainta, înainta merut, străbătând biserica cu pași mărunți, cu vesmântul alb, fălăind ca un steag.

Moartea, Moartea îi urla hoțului prin creier.

Și'l îngheță frigul spaimei. Un pas, numai un pas să facă, în lături, în dosul stranei din dreapta... dar nu putea. Stafia nu se oprea de fel. Se îndrepta spre dânsul Moartea!... Mântuitorule, iartă-mi mie, păcătosul! Iartă-mă Doamne, iartă-mă! Vine năluca... vine năluca...

Și intradevăr năluca se apropia merut. Înainta pe aceeași cale, neuitându-se nici la dreapta, nici la stânga, cu părul mare, despletit pe umeri, cu mâinile atârnată în jos. Drumul o ducea la dascăl, care sta pironit pe treptele altarului, cu părul sbârliț, cu gura strâmbă, cu ochii eșiți din orbite. Încă un pas, încă doi și vedenia fu lângă el. Dar când îi simți apropierea, când o privi în obraz, Pavel avu un foc roșu în obraz în ochi, și în tâmple.

Din piept i se rupse parcă ceva; și sfâșiat de groază, își umflă gâtul, se ridică în picioare zguduit, își adună puterile și scoase un urlat prelung care răsună în bolta cătrănită ca un bubuit de tun. Apoi dascălul căzu de pe scări, rostogolindu-se pe lespezi ca un butuc.

Dar... arătarea se opri și ea din mers, întinse brațele, ridică pleoapele dând la iveală niște ochi de diavol, țipă de se cutremură biserica, și se întinse pe jos cu mâinile și picioarele încârciete și cu obrazii răsuciți.

În locașul sfânt se făcu liniște. Numai razele lunii se fugăreau pe cele două corpuri.

A două zi clocotia strada și clocotia și orașul de pățania dascălului Pavel, care fu găsit mort în biserică cu două cupe de aur la el, alătura de corpul leșinat al nevestei Căpitanului Corbeanu care suferind de somnambulism, se strecurase noaptea din casă, atrasă de razele magnetice ale lunii.

Rădești.

I. Gri Gri.

Cetiți și răspândiți
Revista „Cosinzeana.”

O vizită de noapte

de Conan Doyle.

Am povestit întâmplarea și atunci, când m-au arestat, dar nimenea nu a voit să mă creadă. Am mai povestit-o de nou, în fața judecătorilor mei. Am spus lucrurile, așa dupăcum s'au petrecut, din fir în păr, fără să adaug însă ceva. Mi-e martor Dumnezeu! am redat adevărul; și vorbele și faptele doamnei Mannering și vorbele și faptele mele întocmai. Și ce-am ajuns, că am spus adevărul? „Acuzatul a făcut o declarație incoherentă, neadmisibilă în amănuntele ei, și care nu se întemeiază nici pe urmă de dovadă: așa scria un ziar din Londra; încolo par'că nu a-și fi prezentat nici o apărare. Și totuși o spun de nou, eu am văzut cu ochii mei cum a fost asasinat lordul Mannering; și eu sunt tot atât de nevinovat în acest omor, ca oricare dintre jurații, care m-au condamnat.

Și fiindcă DV. Domnule, sunteți aici, ca să primiți cererile întemnițaiților, iată și cererea mea. Vă rog să o citiți, numai să o citiți. Apoi căutați viața acestei „lady” Mannering — dacă mai păstrează și azi acest nume pe care îl purta, înainte cu trei ani, când nenorocul meu m'a făcut să o întâlnesc. Încredințați cu cercetarea aceasta vre-un agent privat sau vre-un om de lege; și încurând veți cunoaște destul, ca să vă convingeți că istorisirea mea cuprinde purul adevăr. Dela primul pas al anchetei veți începe să nu-i credeți. Vă rog, să vă amintiți, că nimenea n'a profitat ceva de pe urma acestei crime în afară de ea; ea care din o femeie nefericită ce era până atunci, iat-o azi o văduvă liberă și bogată. V-am dat în mână firul călăuzitor, nu aveți decât să-l urmați și să vedeți unde vă duce.

Nu uitați, Vă rog, eu nu vorbesc despre furt. Nu reclam împotriva pedepsei pe care a-și fi meritat-o. Da, e lucru netăgăduit, că am săvârșit furtul, i-am plătit din belșug însă cu acești trei ani care au trecut. Recunosc, că am furat; dar cât e pentru omor, care mă face să fiu azi un condamnat pe viață — și, cu alt judecător decât Sir Jaures, poate a-și fi ajuns la spânzurătoare, afirm că nu am nici o parte în el, și îmi strig în lume nevinovăția. Mă întorc la noaptea de 13 Septembrie.

Vă voi spune foarte precis, ceea ce s'a petrecut atunci.

Mi-am trecut vara în Bristol, căutând înzadar muncă. Mi-s'a dat nădejdi că poate voi găsi în Portsmouth, dupăce sunt mecanic bun; și am pornit la drum în latul Angliei-de-sud, lucrând în cale ce mi-se oferea. Am încercat totul să-mi găsească un mijloc de traiu cinstit, mai ales, că abea părăsisem pușcăria din Exter, și nu mai aveam de loc poftă să fiu găzduit de nou în casele reginei. O! rar e atât de greu să găsești un loc în lume, când nu mai ai numele nepătat; și tot ce câștigam așa, abea îmi ajungea de pe o zi pe alta. În fine, după zece zile de tăiat de lemne și drum, mă găseam aproape de Salisbury, cu doi-trei șiling în buzunar, la marginea des-nădejdei. Intre Blandford și Salisbury, pe șosea, se găsește un han, căruia îi zice „La buna-voință”. Mi-a'm închiriat acolo un pat, pentru noapte. Ședeam la o masă singur, târziu, aproape de închidere, când hangiul, un oarecare Allen, se așeză la masa mea și începu să-mi povestească verzi și uscate despre oamenii din partea locului. Îi plăcea să vorbească și așa, am mai rămas de povesti, golind o cupă de bere și fumând încă o lulea. Nu mă prea interesau lucrurile pe cari nici nu le măcina, până în clipa când l-a pus necuratul să-mi vorbească despre comorile din Castelul Mannering.

— Vorbești de casa ceia mare, la mâna dreaptă cum întri în sat? Îl întrebai. Casa cu un parc în jur?

— Tocmai. Casa ceia albă, cu colonne, aici pe drumul Blandfordului.

Am fost văzut-o pe când treceam pe acolo, și atunci mi-a fulgerat prin gând cât de ușor ar fi să întri în ea. Mi-am și uitat gândul acesta fără rost, și iată că hangiul mi-l readuce povestindu-mi despre bogățiile îngmădite acolo.

— Încă de tânăr stăpânul casei era un zgârcit nemaipomenit. Îți poți închipui ce este de el acum bătrân. Și totuși averea i-a adus bucurii în viață.

— Ce bucurie își poate procura, dacă nu cheltuește din avere?

— Ba bine că nu! și-a câștigat pe cea mai frumoasă femeie din Anglia! Nu e bucurie și aceasta? Biata, ea credea că va avea la dispoziție averea bătrânului, și acum nu vede para chioară.

— Și ce era ea înainte? zisei, ca să spun și eu ceva.

Melancolii de toamnă

*Cad picuri răsleți
In ropot duios,
De frunze se prind
Și frunzele jos
Coboară murind.*

*In ropot duios
Bat stropii în geam
Și-mi vine să plâng
Că nu te mai am
La piept să te strâng.*

*Bat stropii în geam
E toamnă și-s ploii
Și lacrimi curg,
Salcâmi sânt goi
In negrul amurg.*

*E toamnă și-s ploii
Și corbii sosesc
Și doruri m'abat
Sub chinuri ce cresc
Mă plec fărâmat.*

*Și corbii sosesc
Vin stol după stol,
Mi-e sufletul greu
Și'n mine-i un gol
Ce crește mereu.*

GR. VEJA

Oceanul

*Oceanul ți-a trimis ca dar
O scoică de mărgăritar.
Îți puse'n vuetul din ea,
Furtuna din inima mea.
N'auzi în valurile ei
O lacrimă din ochii mei?
Și dorul meu de-apururi mult
Ci-adâncul lui a întrecut?!
N'auzi cum bate din lopeți
O navă fără de drumeți
Ca visurile, ce rămân,
Să moară la al mării sân?!
Auzi dezastre și ruini,
Te face marea să suspini,
Să pleci departe să le-alini...!*

ELENA DIN ARDEAL

— Ce să fie? Nu era nimic până în ziua, când a luat-o de soție lordul bătrân. Sosea din Londra, atât se știe despre ea. Oamenii spun-neau, că a luat-o dela teatru — dar nimenea nu ar fi putut jura. Bătrânul a stat dus un an. Când s'a întors, a adus cu el o femeie tineră. Și de atunci ea e aici. Stephens major domnul, mi-a povestit odată, că un timp oarecare stăpână-sa tineră a înviorat toată casa; dar felul de a se purta al bătrânului, meschin

și urăcios, singurătatea în care o ține, închizându-o de lume, greutatea vorbelor lui, — lordul are o limbă, ac de viespe — au făcut de par'că a plecat din sufletul ei viața, și ea a devenit o ființă palidă și tăcută, pe care o vezi zilnic rătăcind tristă pe cărările moșiei domnești. Unii pretind, că ea iubise pe altul, și că bogăția lordului a făcut-o necredincioasă și acum își frânge inima gândind că pe unul l-a pierdut, fără să aibă folos de celalalt. Doar cu toată averea bărbatului ei, ea e cea mai săracă femeie a satului.

Hangiul îmi spunea lucrurile acestea, și altele la fel; dar eu le uitam, cum le spunea, după ce nu mă interesam cât de puțin. Singurul lucru care mă muncea era gândul, că oare în ce își avea lordul Mannering averea? Titlurile de proprietate sau de rentă nu sunt decât niște hârtii care îți aduc mai multă primejdie decât folos, dacă ți-le câștigi. Moneda sau bijuteriile însă îți răsplătesc rizicul. Și hangiul, par'că mi-ar fi ghicit gândul, a început să-mi vorbească despre marea colecțiune de medalioane de aur pe care o are lordul Mannering. Era cea mai prețioasă colecțiune cu acesta fel din întreaga lume; și avea atâtea medalioane, încât, dacă le-ai pune pe toate într'un sac, cel mai tare om din întreg satul nu l-ar fi putut ridica dela pământ. Atunci, chemându-l pe hangiu femeea-sa, ne-am despărțit să ne culcăm.

Și aceasta nu e poveste, ce o inventez, ca să mă ajute. Vă rog gândiți-vă, Domnule, la lucrul acesta; întrebați-vă dacă putea exista o ispită mai nemiloasă? Stăteam acolo, în noaptea aceia, în un pat de ham, fără mijloace, fără nădejde, fără lucru cu ultimul șiling în buzunar. Am încercat să fiu cinstit, și oamenii cinstiți mi-au întors spatele. Îmi reproșau că sunt hoț, și mă împingeau spre noui hoți. Luat de vârtej, nu mă mai puteam ridica. Și iată că se prezenta această ocazie: castelul cu o mulțime de ferestri, și medalioanele de aur atât de ușor de câștigat! Era o coajă de pâine întinsă unui infometat; și ai putea crede, că el nu o va atinge? Am luptat o clipă; înzadar! M-am ridicat din pat, jurând că în noaptea aceasta voi deveni un om bogat și voi renunța apoi pe veci la crimă — sau voi cunoaște de nou greutatea cătușelor. M-am îmbrăcat în pripă, am lăsat pe masă un șiling, pentru hangiu și m-am coborât, pe fereastră în grădină.

În jurul grădinei era un zid înalt. L-am trecut ușor. În drum nu am întâlnit suflet de om. Poarta parcului va fi deschisă. În pavilionul portarului liniște. Era lună, și vedeam pe subt crengile arborilor, alb castelul. M-am furișat până la intrarea principală. Am rămas o clipă acolo, ghemuit, cum pânind pe unde a-și putea intra mai ușor. Colo în corn, o fereastră mai ferită, acoperită de o perdea de plante fugătoare — era cea mai potrivită pentru mine. M-am strecurat pe după casă, subt umbra arborilor. Un câine a început să latre și să-și zureze lanțul. Am așteptat până s'a liniștit, apoi mi-am urmat pașii înceți, până la fereastră pe care mi-am ales-o.

E un lucru extraordinar cât de rău se păzesc oamenii dela țară, și departe de orașele mari, cum nu le trece prin gând că sunt în lume și tâlhari. Prilegiul se îmbie de sine bietului om, când fără gând rău, trece pe lângă o ușe și o vede deschisă. Cazul meu nu era întocmai așa ușor. Dar un singur râtez închidea fereastră: îl ridicai cu vârful cuțitului, ridicai puțin aripa ferestrei, și intrai. Nu am avut decât să dau deoparte perdeaua și mă găseam în cameră.

— Bună sara, Domnule! Bine ai venit! zise o voce.

Am avut eu, zău, câteva emoții în viața mea zbuciumată, dar nici-când una ca aceasta. În înfundătura ferestrei, aproape, de o puteam atinge cu mâna, stătea o femeie, cu un felinar în mână. Înaltă, sveltă, cu ținuta dreaptă avea o față frumoasă, palidă, ca tăiată în marmoră, și ochii și părul negri, ca noaptea. Un fel de halat îi coborâra până la picioare. Cu haina și cu fața ei aceasta, părea o stafie nemișcată. Mi-se înmuiară genunchii și ca să nu cad, m-am prins de draperie. Ași fi întors spatele și așa fi fugit, dacă aveam putere. Dar eram încremenit.

Tot ea m'a trezit din toropeală:

— Să nu ai nici o teamă! zise; vorbe atât de stranii, când sunt spuse unui tâlhar, din partea stăpânei casei. Te-am văzut din fereastră mea, pe când te ascundeai subt arbori; am coborât încetinel, și apoi te-am auzit lucrând la fereastră. Ți-ași fi deschis-o singură, dacă mi-ai fi dat timp. Dar m'ai întrecut.

Mă luă de mânecă și mă trase în cameră.

— Ce înseamnă aceasta, Doamnă? Vă rog nu glumiți cu mine; zisei

eu cu voce dură, să o speriu, și îmi știu face graiul dur, când voesc! Faceți rău că vă bateți joc de mine, adausei, arătându-i cuțitul cu care am deschis fereastră.

— Nici prin gând nu-mi trece să-mi bat joc de D-ta. Din potrivă, îți sunt prietenă și vreau să-ți ajut.

— Vă cer iertare Doamnă, dar iată un lucru pe care nu-l prea pot înghiți pentru ce vreți DV. să-mi veniți în ajutor?

— Am și eu motivele mele.

Și deodată îi scânteiară ochii în fața ei albă.

— Fiindcă îl urăsc, îl urăsc, îl urăsc! Înțelegi D-ta?

Mi-am adus aminte de cele ce-mi povesti hangiul, și am înțeles. Am privit-o în ochi, și m-am convins că mă pot încrede în ea. Voia să se răzbune pe bărbatul ei. Voia să-l lovească în partea lui simțitoare: în avere. Îl ura până să-și uite demnitatea și să se încreadă unui individ ca mine, dacă acesta îi slujește țintele ei. Am urât și eu în viața mea; dar mi-se pare, că nu am înțeles cu adevărat ce este ura până în clipa, când am văzut fața acestei femei, la lumina slabă a felinarului ce-l avea în mână.

— Deavu te încrezi în mine? și mă trase de nou de mânecă.

— Da, Măria Ta.

— Așadar știi cine sunt; că mă agrăești așa.

— Bănuiesc.

— Durerile mi le știe tot satul. Dar ce-i pasă omului acestuia? El nu iubește în lume decât un lucru, și acest lucru acum e în mână D-tale. Ai adus un sac?

— Nu, Măria Ta.

— Închide obloanele. Așa nimenea nu va vedea lumina. Să nu-ți fie frică. Servitorimea doarme în cealaltă aripă. Am să-ți arăt lucrurile mai departe. Veți alege ce e mai bun, după ce nu vei putea duce totul.

Mă găseam în o sală lungă și scundă. Parchetul luciu era acoperit cu covora și blănuri. Ici-colo câte-o vitrină. Pe pereți lăncii, spade, scuturi și alte obiecte de muzeu. Și țesături bizare, aduse din țări sălbatece. Doamna găsi undeva un sac mare de piele.

— Acesta va fi potrivit. Vino să-ți arăt unde sunt medalioanele.

— Mi-se părea că visez, la gândul că doamna aceasta în alb era stăpâna casei și că ea îmi ajută să fur subt acoperișul ei. Poate așa fi izbucnit în răs, dacă nu avea în fața ei palidă nu știu ce, care mă mișca și mă îngheța. Și ea porni, ca o

fantomă, cu felinarul în mână, și eu o urmaș, cu sacul, până la o ușă, în fundul salei. Cheia era în ușă. Nu aveam decât să-mi urmez călăuza în camera de alături.

Era o sală mare, cu gobelinuri enorme, care îmi aduc aminte, reprezentau o vânatoare de cerbi, și la zarea tremurătoare a flăcării ai fi jurat că vezi alergând dealungul păreților câinii și caii. Nu erau în sală altă mobilă decât niște dulapuri în lemn de nuc, decorate cu arămuri, având deasupra geam, prin care vedeam înșiruindu-se medalioanele de aur, unele mari ca niște farfurii, groase de un deget, așezate toate pe catifea roșie și sclipind în umbră. Mă ghidileau degetele să ating odată aceste frumuseți, și mă pregăteam să rup un zar cu lama cuțitului meu. Dar doamna îmi atinse mâna.

— O clipă, zice ea. Ai ceva mai bun de făcut. Nu preferi niște suveniruri de aur?

— Fără îndoială că aș preferi. Cel mai bun lucru, la care m-aș putea gândi.

— Bine, zise. Bărbatul meu doarme colo sus, precis deasupra noastră. O mică scară ne desparte numai. Subt patul lui găsești o cutie de tinichea și în cutie aur, destul ca să-ți umpli sacul.

— Dar se va trezi.

— Ce-ți pasă că se trezește?

Și adaugă privind-mă cu ochii fișei:

— Il poți împiedeca să țipe....

— Nu, Doamnă, aceasta nu o fac.

— Dupăcum vrei. Când te-am văzut, credeam că ești un om curajos; acum văd, că m-am înșelat. Din clipa când ți-e frică de un moșneag, natural, că nu-i poți lua aurul de subt pat. Ești stăpân peste afacerile ce te privesc. Dar eu te țineam altfel. Și ar trebui să-ți cauți, așa fricos, cum ști, o altă meserie.

— Nu vreau să am pe suflet omor.

— Dar îl poți desarma, fără să-l ofiori. Cine îți vorbește de omor? Aurul e grămedă subt patul lui. Acolo să rămâe; dacă n-ai îndrăzneală!

Așa mă întreba cu batjocura ei, și mă ispita cu aurul acesta pe care mi-l luca în ochi. Și fără îndoială a-și fi cedat la urma urmei și a-și fi suit scara, pe un noroc, dacă văzând cu ce ochi râi, și perfizi mă privea pe când mă zbăteam, nu a-și fi înțeles, că ea voia să mă facă arma răzbunării sale și să mă

pue în situație să omor pe moșneag sau să mă las prins. A zmintit și ea, că a mers prea departe, deodată își schimbă privirea și zimbi. Prea târziu: i-a'm înțeles gândul.

— N-am să sui scara, i-am declarat. Am aici tot ceace doresc.

— Fie! la medalioanele aceste. Mi-ar face plăcere să începi de partea aceasta. Topite, toate au aceeași valoare, dar cele de aici sunt cele mai rare și în urmărire sunt, pentru el, de o mai mare valoare. Nu forța zarurile; n'ai decât să apeși nasturele ăsta de aramă; are un arc secret. Așa! Mai întâi ia-l pe acesta mare. Ține la el ca la ochii din cap.

A deschis un dulap, și mi-se îmbiau de sine toate lucrurile aceste admirabile. Eram să pun mâna pe medalioanele pe care mi-le indica ea, când o yăzui tresărind și își ridică degetul făcându-mi semn să stau tăcut.

— Sst! șopti. Ce e aceasta?

În liniștea casei, auzeam departe un zgomot surd, zgomot de pași. Inchise imediat mobila.

— Bărbatul meu, șopti ea. Nu-ți fie teamă, aranjez eu lucrul.

Mă împinse, cu sacul în mână, în dosul unei draperii și intrăm repede în camera de unde am fost intrat noi. Deși ascuns, puteam să văd prin ușa deschisă.

— Ești tu Robert? strigă ea.

Zarea unei luminări apăru pe pragul muzeului; pașii se apropiau, și văzui ieșind din umbră o față, o față mare, severă, numai os și crețe, cu un enorm nas aquilin și ochelari în aur. Din cauza ochelarilor își ținea capul retras, și nasul părea un cioc de pasere răpitoare. Bărbatul era înalt și puternic, așa că în halatul lui larg părea că iple cu desăvârșire cadrele ușei. Părul buclat, fără mustață și barbă. Gura subțire, mică și adunată se pierdea în umbra extraordinarului său nas. Rămâne în prag, cu luminarea în mână, privindu-și femeea cu un aer extrem de dușmănos. Când l-a'm văzut așa am ghicit, că sentimentele lor erau perfect împurutate.

— Ei bine, întreabă el, ce vrea să însemneze aceasta? Un nou acces de nervi? Ce umbli prin casă ca o stafie? De ce nu mergi să te culci?

— Nu mi-e somn, zise ea.

Ea vorbea, încet, cu nepăsare. Dacă a fost vreodată actriță femeea aceasta, nu-și uitase încă meseria.

— Îmi permiți să-ți amintesc,

zise el batjocuritor, că o conștiință liniștită îți aduce un somn bun?

— Minciună! Doar tu dormi întotdeauna atât de bine.

— În viața mea nu este, țipă el și părul zburlit de mânie îl făcea să semene unui bătrân papagal, în viața mea nu este decât un singur lucru, care mă face să roșesc. Știi care este acela. A fost o greșeală mare a mea: și își purta de pe atunci în sân pedeapsa.

— Pedeapsă pentru amândoi; adu-ți aminte!

— Nu ai de ce te plânge. Eu am fost care m'am coborât; tu te-ai ridicat.

— M'am ridicat!

— Da, te-ai ridicat! Nu vei tăgădui că înseamnă să urci când pleci din un music-hall și te pomenesti în Mannering-Hall! Prost, ce am fost, când te-am scos din lumea ta!

— Atunci, de ce nu mă lași să plec:

— Pentrucă un chin ascuns îl prefer unei rușini publice. Pentrucă e mai ușor să duci urmările unei nebulii decât să o recunoști. Și în fine pentrucă țin să te am supt ochi, și să știu că nu poți să te întorci la celălalt.

— Infam! Iaș mizerabil!

— Da, doamnă, da, îți știu tainicul dor. Dar până voi trăi eu, n'are să ți se îplinească. Și dacă, după moartea mea, te vei întoarce la omul acesta, voi avea eu grijă să te întorci la el cerșetoare. Nici tu și nici scumpul tău Eduard nu veți avea nicicând mulțumirea să prăpădiți rodul crutărilor mele. Aceasta să o știi... Cum se face, că găsesc poarta și obloanele deschise?

— E caldă, apăsătoare noaptea.

— Ești necugetată. Nu-ți vine în minte, că, afară, pot fi vagabonzi și că colecția mea de medalioane e fără pereche! Și ai lăsat și ușa deschisă. Acesta e mijlocul de a împiedeca pe hoți să-mi spargă vitrinele?

— Eram doar aci.

— Fără îndoială. Te-am auzit umblând în sala medalioanelor, și de aceea am coborât. Ce făcea acolo?

— Ce puteam să fac? Priveam medalioanele acelea.

— O curiozitate nouă din partea ta.

El o privea bănuitor și porni spre camera unde eram ascuns. Ea îl urmă.

Și în clipa aceasta am băgat de seamă un lucru, care mă cutremură.

Mi-am uitat în grabă cuțitul, deschis, pe una din vitrine. Il vedeai la prima ochire. Il observă mai întâi ea. Cu o șiretenie de femeie rafinată întinse lumânare, acoperind cu flacăra ei cuțitul dinaintea ochilor lordului Mannering; apoi, cu stânga, luă cuțitul și îl ascunse în cutele halatului ei. Bătrânul în vremea aceasta cercetă una câte una vitrinele; odată se apropie de mine, să-l ajung cu mâna. Nu era nici o urmă, că ar fi umblat cineva la vitrine, și el trecu în camera dintâe, bombănind, moros și urâcios.

Ajuns dincolo, lordul puse lumânarea pe cornul unei mese și se așeză în un fotoliu, unde nu-l puteam vedea. Ea mergea și venea, la spatele lui, dupăcum îmi puteam da seama din umbra ei proiectată de lumânare. Apoi el începu să vorbească de omul acela, căruia îi zicea el Eduard, și fiecare cuvânt îi ardea ca o picătură de vitriol. Vorbea încet, așa că nu înțelegeam bine ce spune; dar din câte am înțeles, mi s'a părut că bătându-l cu cravașa nu i-ar fi putut face un rău mai mare decât cu vorbele lui veninoase. Ea a răspuns câteva cuvinte; apoi tăcu, în vreme ce, cu vocea lui de ghiță și plină de ironie el urmă înaintea, insultând, batjocurînd, chinuînd, în un fel, care mă făcea să mă mir cum putea femeia suferi tăcută toate aceste. Și deodată îl auzii pe moșneag țipând: „Pleacă dela spatele meu! Lasă-mă! Ce! ai îndrăzni să mă lovești?” Auzii un sunet caracteristic: un fel de lovitură surdă. Bătrânul strigă: „Dumnezeule: Sânge!” și își frecă de parchet picioarele, ca și când ar fi voit să se ridice. Apoi nu turbură nimic tăcerea castelului.

Atunci îmi părăsi ascunzișul, și, tremurând de groază, năvăli în camera primă. Bătrânul a alunecat din jețul lui, și halatul adunat în spate îi dădea aspectul unui cocoșat îngrozitor. Capul, cu ochelarii rămași la locul lor, era căzut într-o parte, și gura mică îi stătea deschisă, ca unui pește mort. Nu vedeam de unde izvora sângele, dar auzeam cum picură pe podele. Ea stătea la spatele lui, în lumina felinarului. Buzele îi erau crisplate, ochii îi luceau, și în față i se sui o umbră de roșăță; nu-mi aduc aminte să fi văzut vre-odată o femeie mai frumoasă.

— Și ați făcut-o, D-voastră! strigai.

— Da, răspunse liniștită, am făcut-o.

— Și acum ce se alege de D-v? Au să vă aresteze pentru omor.

— Nu-ți bate capul cu mine. Nu am nimic ce să mă ție legată de viață; nu are nici o importanță dacă mă arestează. Ajută-mi să-l ridicăm în fotoliu. E oribil să-l văd așa.

M-am supus, deși mă îngrozeam să ating cadavrul. Îmi ajunse pe mână puțin sânge, și era să mă prăpădesc.

— Și acum, zise ea, poți să-ți iei medalioanele. Ori tu, ori altul, e acelaș lucru. Ia-le și pleacă.

— Nu mai am nici o poftă. Nu vreau decât să plec, nu am mai luat parte nicidecum la asemenea afaceri...

— Nebunie! zise ea. Ai venit pentru medalioane; ia-le. De ce nu le-ai lua? Nu te împiedecă nimenea.

Aveam în mână sacul. Ea deschise vitrina și am aruncat în sac, amândoi, vre-o sută de medalioane. Nu am avut puterea să mai rămân. Mă apropiai de fereastră, mi se părea după cele ce văzusem, înveninat tot aerul din casă. Intorcându-mi capul, am văzut-o încă odată, stând înaltă, zimbitoare și grațioasă, cu felinarul în mână, cum o văzusem pentru întâia oară. Îmi făcu un semn cu mâna, de rămas bun, i-am răspuns, și am pornit grăbit pe cărarea nisipoasă.

Mulțumesc lui Dumnezeu, că pot jura, cu mâna pe inimă, că nu eu am săvârșit omorul. Poate s'ar fi întâmplat altfel, dacă aș fi putut citi în sufletul femeii acesteia; și fără îndoială, dacă aș fi putut ghici ce însemna ultimul ei surâs, s'ar fi găsit în camera ceia blestemată două cadavre în loc de unul. Gândindu-mă numai la scăparea mea, nici o clipă nu mi-a venit în minte felul cum îmi legase funia de gât. Dar abea am făcut dela fereastră cinci pași, ținându-mă, ca și la venire în umbră, când auzii un țipet, care ar fi fost în stare să trezească satul întreg.

— Ajutor! ajutor! prindeți ucigașul! ucigaș! ucigaș!

Și țipetele aceste de femeie umpleau noaptea liniștită. Parcă îmi săgetau capul. Îndată au început să se aprindă luminări, să se deschidă ferestri, pretutindenți în castel, în pavilionul portarului, în grajduri... Ca un iepure gonit am năvălit spre ieșire, dar auzii închizându-se în fața mea grilajul. Atunci mi-am ascuns sacul la rădăcina unei tufe și încercai să scap alergând dealungul

parcului. M'a văzut la lumina unei cineva și în o clipă am avut în călcăie o duzină de oameni, cu câini. Mă pusei cu spatele la un copac, dar câinii erau prea mulți decât să mă pot apăra și răsufalai ușurat, când au ajuns oamenii la mine și m'au scăpat să nu mă sfâșie. M'au prins, m'au târit în camera de unde plecasem.

— Acesta e omul Măria ta? întrebă cel mai bătrân, despre care am înțeles mai târziu, că era majordomul.

Plecată asupra cadavrului, își acoperea ochii cu o batistă. Deodată întoarse cătră mine o față plină de mânie. Ah! ce actriță este femeia aceasta!

— Da, da, acesta e omul, strigă. O, canalie! canalie! să lovești tu pe un biet moșneag!

Era de față un individ, care părea a fi polițaiul satului. Își puse mâna pe umărul meu:

— Ce ai să răspunzi? mă întrebă.

— Că ea e făptuitoarea, strigai, arătând cu mâna femeia care nici nu clipea din ochi în fața invinuirii mele.

Haidem, zise el, altora să le vorbești prostii d'astea!

Un servitor mă izbi cu pumnul.

— Vă jur, că am văzut-o cu ochii mei, protestai. Am văzut-o lovindu-l de două ori cu cuțitul. L'a omorât, dupăce îmi ajutase să-l fur.

Servitorul ridică mâna să mă lovească de nou, dar ea îl opri.

— Nici o violență, ordonă ea. Justiția își va îndeplini datoria.

— Măria Ta să binevoiască să se încreadă în mine, zise polițistul. Nu-i așa, că Măria Ta a văzut crima?

— Cu ochii mei proprii. A fost îngrozitor. Am auzit un zgomot și am coborât amândoi. Bietul bărbatul meu mergea înaintea mea. Omul deschisese o vitrină și își umplea sacul de piele neagră, pe care îl avea la el. Când ne văzu, dădu să fugă. Bărbatul meu îl opri. În hărțuială, lordul Mannering primi două lovituri de cuțit. Dacă nu mă înșel, arna e încă în rană. Și vedeți mâinile ucigașului, sunt pline de sânge!

— Vedeți sângele și pe mâinile ei! răspunsei.

— Da, fiindcă a ținut corpul celui care murea, blestematule! zise majordomul.

În clipa aceasta intră un băiat, aducând sacul, pe care l-am lăpădat în fugă.

— Iată și sacul, de care vorbea

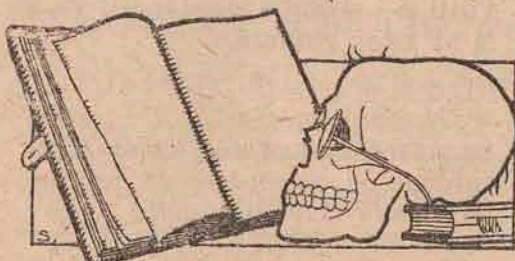
Măria Sa, și în el medalioanele, zise polițistul. Ajunge. Vom păzi pe acest individ peste noapte aici, și mâine îl vom transporta la Salsburg.

— Nenorocitul de el! zise femeia. Din partea mea îi iert răul pe cere mi l'a făcut. Cine știe ce ispită neînvinșă l-a împins la crimă? Conștiința sa și legea îi vor da o pedeapsă, pe care eu nu vreau să o măresc cu reproșurile mele.

Nu am mai știut ce să-i răspund. Nu, Domnule, nu am mai știut ce să zic, așa m'a încremenit siguranța cu care vorbea această femeie; și în tăcerea, care părea că-i dă ei dreptate, mă lăsați târît, fără vorbă în pivnița castelului, unde m'au închis peste noapte.

V-am povestit, domnule, întreaga seria de întâmplări din 14 Septembrie 1894, care s'a sfârșit cu moartea lordului Mannering de mâna soției sale. Se prea poate, că nici D-v. nu veți ține seamă de cele ce le spun, după cum nu a ținut seamă polițistul din castelul Mannering sau judecătorii mei. Dar se poate, că în vorbele mele veți găsi timbrul dreptății; și mă veți asculta, făcându-vă pentru veșnicie un nume de om cinstit, care lapadă orice considerații personale, când e vorba să descopere dreptatea. Nu am altă nădejde, de D-voastră. Dacă mă veți mântui de această acuză mincinoasă, Vă voi binecuvânta, cum om nu a mai binecuvântat pe altul. În cazul contrar, Vă promit, pe cuvântul meu, că peste câteva săptămâni mă voi spânzura de barele de fier ale temniței mele, și, dacă este un suflet și o viață după moarte, mă veți vedea în toate visele D-voastră. Ce Vă cer e foarte simplu. Informați-Vă asupra acestei femei, observați-o, căutați-i trecutul, cercetați în ce fel cheltuește averea a cărei stăpână a devenit, constatați existența acestui Eduard, despre care afirm că are un rol în viața ei. Și dacă în felul acesta veți găsi momente, care Vă descopere adevărata fire a acestei femei, sau care par a întări adevărul vorbelor mele, știu că veți avea milă de un nevinovat.

Trad. de Dr. I. P.

DAȚARI BINE SEAMĂ

Deschiderea stagiunii Teatrului Național din Cluj.

Scrisoarea perdută.

de I. L. Caragiale.

În semn de pioasă amintire pentru marele dispărut, Teatrul Național din Cluj, ca și cel din București și-au deschis stagiunea acestui an cu „O scrisoare perdută”.

Tipurile atât de strălucit prinse de Caragiale, continuă a trăi încă cu o enerventă îndărătnicie, cu toate așa zisele prefaceri sociale aduse vijelios în țara noastră de vremurile noi și contra voinței oamenilor vechi de care nu ne putem încă descotorosi.

Țara-i plină de Tipatești, care tot așa de meschin și revoltător manevrează suveica electorală. Coana „Jofica” poate că și-a schimbat numele dar nu și obiceiurile. Pristanda are azi titluri universitare, sau măcar bacalaureatul, dar spinarea îi este tot atât de flexibilă și caracterul tot atât de maleabil. Cațavencu, Brânzovenescu și Farfuride, trăesc, se îngrașe și se multiplică datorită acelei mentalități a cetățeanului „turmentat” care și astăzi habar n'are de datorile sale.

Iată pentru ce tipurile din comedia lui Caragiale sunt încă vii și n'au rămas niște simple documente omenești. Și câtă vreme politica se va bălăci în aceeași strămoșească mocirlă, piesele lui Caragiale vor fi încă de actualitate.

În ce pri este interpretarea este prielul de a se spune încă odată că teatrul din Cluj are o excelentă trupă de comedie, care muncește cu stăruință și pricepere având talente reale. Și, cu toate că piesa lui Caragiale prin ridiculizarea exagerată a tipurilor, se pretează ușor la șarjă, artiștii au știut să rămână la nota justă.

D-l Stănescu-Papa, căruia în primul loc trebuie să-i mulțumim pentru deosebita grije a punerii în scenă, care a fost admirabilă, până în cele mai mici amănunțimi, ne-a dat un delicios Trahanache. D-l Neamțu-Otonel perfect în rolul lui Cațavencu, tipul canaliei politice, pe care a știut s'o nuanteze până în cele mai mici amănunțimi.

Foarte bine d-l Ștefănescu în Pristanda, dovedindu-ne încă odată că este un prețios element de comedie. D-l Mihailescu-Brăila și Virgil Vasilescu, care tot mai mult își afirmă vigurosul lor talent, ne-au dat, primul un Cetățean strălucit iar al doilea un Farfuride mareș. D-l Dimitriu foarte corect în Tipateșcu. D-na Stănescu-Papa, după câteva șovăeli și atitudini false în actul I și II. a avut în actul IV momente fericite. D-l Ionescu-Ghibericon adorabil în rolul lui Dandanache.

Actul al III-lea și finalul actului IV-lea s'a jucat cu atâta vioiciune și mișcare naturală cum nici pe scena teatrului național din București n'am văzut vreodată.

***

Sperăm că d-l Zaharia Bărsan, care este nu numai un perfect artist dar și un subtil poet, va ști să utilizeze bunele elemente pe cari le are, și, după fericitul început al acestei stagiuni ne va da și alte piese care să fie la înălțimea puterii de creație a artiștilor. Teatrul din Cluj ca instituție de cultură națională, nu poate urmări scopuri materiale și deci repertoriul lui nu poate să aibă altă țintă decât aceia de a ne da piese bune, române sau streine, și care să nu forțeze puterea de creație a artiștilor.

„Cosinzeana” își rezervă dreptul de a arăta fără ură și fără părtinire, dar tot odată și fără nici un fel pe menajament ade aratele păreri ale spectatorilor asupra repertoriului și a interpretării. Să credem că nu vom avea de spus decât lucruri bune.

Library Cluj

O noapte furtunoasă.

S'a reluat în matineu, comedia lui Caragiale. De multă vreme circulă cu persistență părerea că, în repertoriul lui Caragiale mai cu seamă, sunt anumite ro-

D-ra Borza,

tânăra artistă a „Teatrului Național” din Cluj, care a debutat la acest teatru în piesa „O noapte furtunoasă” de Caragiale.

luri în care creațiunile unor anumiți artiști au atins apogeul, și că după ei nu s'ar mai putea aduce nimic nou. Ba mai mult: că n'ar mai rămâne decât imitația. Aceasta e o simplă erezie.

Artiștii teatrului din Cluj, au dat o dovadă strălucită că este cu desăvârșire falsă această părere, „Noaptea furtunoasă“ a avut o interpretare impecabilă, fără a se imita vechile creațiuni. Și ne facem o plăcută datorie de a evidenția aceasta, mulțumind artiștilor, care ne-au făcut să trăim viața cu desăvârșire reală a mahalagialei, atât de măestrit prinsă de Caragiale.

Nu mai vorbesc de d-l Stănescu-Papa, care este o încarnare a lui „jupân Dumitrache“. D-l Neamțu-Otonel cu un minunat joc de scenă, ne-a dat un Chiriac desăvârșit. D-l Mișu Ștefănescu, un excelent lpingescu, a fost monumental în citirea „Vocei patriotului național“. Rică Venturiano, minunat trăit prin îndrăgitul joc de scenă al d-lui Brăila, d-na Ștefănescu a fost o delicioasă mahalagioaică, în vorbă, în gest, în haină și'n atitudine. Foarte bine d-na Adamide în Spiridon.

Relevăm cu o deosebită plăcere talentul necontestat al domnișoarei Borza, care ne-a dat o Șifă reală și plină de viață. După fericitul debut, îi urăm aceleași succese, și nădăjdum că speranțele noastre nu vor fi înșelate.

„Noaptea furtunoasă“ n'are nici o scădere în întreaga interpretare, și ne-ar plăcea să putem spune despre toate piesele viitoare aceleași vorbe bune.

Vladimir Nițoară.

Din motive neatârnatore de voința noastră, acest număr apare cu întârziere ca număr dublu, pe Septembrie. Fiind aceasta ultimul număr pe al treilea pătrar de an, rugăm cu insistență pe toți abonații noștri, a căror abonament expiră la 30 Septembrie, precum și pe aceia, a căror abonament a expirat la 30 Iunie și încă nu l'au reînnoit, ca să binevoiască a trimite fără întârziere sumele ce au de plătit, ca să nu fim ne-

voiți a-i supune neplăcerii de-ali se opri revista.

*

Numărul proximal „Cosinzeana“ va aduce chipurile iubitorilor noștri suverani și va apărea în preajma încoronării dela Alba-Iulia.

*

Concertele celebrei noastre artiste Aurelia Cionca-Pipoș. Suntem informați că D-na Aurelia Cionca-Pipoș, celebra pianistă și profesoară a Conservatorului de muzică din București, va da în orașele principale din țară o serie de concerte, după care apoi va pleca în străinătate. Seria concertelor o va începe în Sibiu, unde va concerta în 7 Octombrie, și unde n'amai concertat de când era copilă. Va urma apoi rând pe rând Clujul, Oradea-Mare, Aradul, Timișoara și celelalte mari orașe din vechiul-regat și Basarabia.

Publicul ardelean iubitor de muzică așteaptă cu nerăbdare pe iubita noastră artistă, care prin superioarele sale calități și printr'un talent desăvârșit a putut să se impună ca cea mai mare pianistă a Țării noastre.

Programul serbărilor dela Alba-Iulia. Incoronarea MM, LL. Regelui și Reginei se va face în ziua de 15 Octombrie 1922 în Catedrala dela Alba-Iulia.

Serbările vor continua la București în zilele de 16 și 17 Oct.

În catedrala dela Alba-Iulia MM. LL. Regele și Regina — îmbrăcați în vestimente speciale, — vor asista la serviciul divin, care va fi oficiat de I. P. S. Sa mitropolitul prințat Miron, înconjurat de înalții prelați din toată țara.

De pe estrada, care s'a ridicat în mijlocul catedralei, M. S. Regele va rosti proclamația către popor.

Heralzii vor anunța, apoi, poporului încronarea Suveranilor, dând citire proclamației investirii MM. LL. Regelui și Reginei cu coroana domnitoare a României întregite.

Cum în Catedrala dela Alba-Iulia nu încap decât 300 persoane, în biserică vor intra — în afară de familia regală — reprezentanții statelor străine; membrii guvernului; foștii primminiștri; membrii birourilor Corpurilor Legiuitoare și delegații secțiunilor Camerei și ai Senatului, precum și reprezentanții autorităților civile și militare.

Ceilalți parlamentari, invitații și poporul, vor sta afară unde se va oficia un alt serviciu divin.

La București — în drumul spre mitropolie — familia Regală și reprezentanții statelor străine, regii și președinții de republici cari vor asista la încoronare — în trăsuri „à la Daumont“ va trece pe sub arcul de triumf de la șosea, urmată de cortegiul încoronării, format din foștii primminiștri, parlamentari, toți ofițerii călări și de popor.

Serbările vor continua două zile în Capitală.

Cu prilejul serbărilor încoronării se va aranja în București o masă, la care parlicipă 10,000 de primari din întreaga țară.

*

D-l George Rotică, cel mai distins poet al Bucovinei, va scoate la toamnă un nou volum de versuri, sub titlul „Păharul blestemat“. Cu numărul acesta începem și noi publicarea unei serii de poezii din acest volum, așteptat cu mult drag de iubitorii de literatură.

*

† Dr. Harion Pușcariu. În Sibiu s'a stins din viață arhiereul Dr. Harion Pușcariu, unul dintre cei mai vechi și de otați slujitori ai bisericii ortodoxe din Ardeal. Crescut în școala marelui Șaguna, arhiereul Harion Pușcariu a fost și un mare bărbat de știință bisericească, nu numai un vrednic și cuminte păstor sufletesc. Moartea lui lasă unanime și adânci regrete în toate sufletele ortodoxe de pe aceste plături.

Ce spune o femeie despre măritiș și despre amor. Doamna Jane Burr, o americană, desigur, a cărei fotografie o reproducem după un ziar francez, este fiica unui multimilionar din lumea nouă. Numele ei adevărat este H. ratio Winslow.

Jane Burr,

o bogată americană ale cărei idei despre căsătorie le dăm aci.

Lista de colecte pentru năpăstuiții de potop din Năsăud la 19 Iunie 1922.

Numele donatorului	Locuința	Suma donată Lei bani
Ion I. C. Brătianu, ministru președinte	București	5.000—
Gen. Artur Văitoianu, min. de interne	"	2.000—
Gen. Mărdărescu, ministru de războiu	"	2.000—
Gen. Traian Mosoiu, min. comunicațiilor	"	2.000—
Ioan Nistor, ministrul Bucovinei	"	2.000—
Dr. Const. Angelescu, min. instrucției	"	2.000—
Solomon Halița, prefectul Jud. Bistrița-Năsăud,	Bistrița	500—
Banca „MERCUR” Năsăud	Năsăud	10.000—
Emil Tișca, director de bancă	"	1.000—
Albert Lieb, farmacist	Sibiiu	2.000—
Oskar Fritsch, farmacist	Năsăud	100—
Alexandru Halița, vicar și profesor de liceu	"	100—
Iosif Mihailașiu, proprietar	"	100—
Teodor Simon, profesor de liceu	"	100—
Ioan Russ, maestru cojocar	"	100—
Ignat Seni, învățator pensionat	"	100—
Teodor Zegreanu, învățator la școala primară	"	100—
Dr. Iosif Brecher, medic	"	100—
Clement Campanu, proprietar	Telciu	100—
Macedin Linul, directorul școlii civile	Bistrița	100—
Eugenia Linul, directoarea școlii civile	"	100—
Ioan Tomuța, casierul Băncii Mercur	Năsăud	100—
Octavian Marcusiu, profesor de religie	"	60—
Valeria Vencic, casierul Reg. Silvice	Bistrița	60—
Aurel Belteag, șefcontabil la Mercur	Năsăud	15—
Colecta Comunei Rebra Mare, prin Aurel Eremei și 44 mierțe porumb, 2 kgr. brânză, 3 ștergare, 1 pânzătură, 1 marindar și 1 suman.	"	475—
Colecta Carol Hutira Dr. judecător Jara de jos	"	50—
" Dr. Carol Hutira, Jara de jos	"	1.294—
" intelectualilor Bistrița, din reprezentarea teatrală	"	4.686—
" secretariatului Jelna	"	949.75—
" Liviu Butuc și Orchestra Gogi, Bistrița	"	730—
Clement Dragomir, Aiud	"	500—
Primăria Lechința	"	600—
Aranjerii Traian Flamand și Traian Becheș, Borgoprund, rezultatul petrecerii din Borgoprund	"	400—
Primpretura Plasei Timișoara	"	90—
Al. Ionescu, elev, Iași Lăpușneanu 31	"	20—
Colecta Mihail Stiopul, farmacist, Turnu Severin	"	500—
" primăriei Vinga	"	244—
" Comunei Mocod. prin Victor Zinveliu, preot	"	218—
" Comunei Rebrisoara, prin Petru Moldovan, secretar	"	175—
" Primpretorului Dr. Ioan Jantea, Ceoagiu	"	48—
" Comunei Covasna	"	417—
" Comunei Brețcu, prin Fenechiu Ioan notar com.	"	184—
" D-lui Carol Hutira, judecător, Jara de jos	"	1.674.25—
" Primăriei comunale Sănnicolaul Mare	"	233—
" Comunei Vladeni prin George Potcoavă, asesor	"	104—
" Perceptoratului orașului Deva	"	990—
" Comunei Gavoșdia	"	550—
" Primăriei orașului Hațeg	"	166—
" Preturei plasei Buziaș	"	515—
" Primăriei Dej	"	995—
" Comunei Șinca nouă	"	60—
" Primăriei Sănmihaiu	"	10—
Banca Centrală pentru Industrie și Comerț, suc. Turda	"	100—
Colecta Primăriei Comunei Glogovaț	"	200—

Stăpânită de idel n-oi, de transformare a societății și de emancipare a sexului său de sub tutela „odi asă” a bărbaților, doamna Burr s'a pus în fruntea mișcării feminine în America. Pentru a-și arăta și mai mult simțul de egalitate cu sexul urât, s'a îmbrăcat în pantaloni. Cu prilejul unui voiaj în Anglia, „leader”-ul feminist a fost chestionată de un redactor al ziarului „Sunday Express” din Plymouth, căruia i-a expus ideile și proiectele sale.

„Vreau să fac înconjurul lumii și să studiez pretutindeni condițiile de existență ale femeii, căreia vreau să-i inspir revolta împotriva sclăviei sexuale”.

„Măritișul, în formă în care există în societatea noastră actuală, nu este suportabil, și din cauza aceasta cei mai mulți i-și iau refugiul la o infidelitate pasageră. Admit desigur, că fiecare datorește credință soțului ales. Când însă dragostea a evaporat, e bine ca fiecare să plece unde vrea. Amorul „etern” durează de obicei trei ani. Câte însă nu mor și după șase luni! Singurul remediu, pentru înlăturarea inconvenientelor conjugale este schimbarea soțului, îndată ce nu mai există dragoste. Aceasta am numit-o eu „monogamie progresivă”.

„Cât despre copii, n'aș dori să am pentru orice în lume. Viața aceasta este prea grea pentru ei. Și cu toate acestea mi-s dragi. Am și adoptat unul, pe care-l voi crește la moșia mea din Hudson. Am intenția să adoptez alți nouă copii în drumul călătoriei mele”.

Trate schimbările acestea în felul de viață al femeii. Te-am proiectat în urma experiențelor ce te-am făcut. Am fost măritată de două ori. Întâia oară eram de optsprezece ani. Am divorțat. A doua oară eram de douăzeci și unu. Am divorțat și de data asta, cu gândul, să nu mă mai mărit niciodată. Cu al doilea bărbat n'am trăit niciodată în același compartiment și în viața mea n'am să mai trăiesc la oaltă cu vreun bărbat. Cu toate acestea suntem foarte buni prieteni. Dacă voi muri înaintea lui, îl voi lăsa moștenire jumătatea din averea mea părintească, cealaltă jumătate o voi testa-o copiilor mei adoptivi.

„Amorul însă s'a stărșit pentru totdeauna”.

Nu știm, dacă europencele noastre aprobă felul, de a vedea al doamnei Burr. În orice caz feminisimul contemplat de dânsa își are originalitatea lui și viitorul, cu imensele și grandioasele lui prefaceri poate, să ne rezerve și surpriza independenței conjugale a femeii.

Valoarea unei ediții de Shakespeare.

Că la ce prețuri fantastice au ajuns vechi ediții ale operelor celebre ne-o ilustrează mai bine, ca orice următoarea știre:

Un necunoscut a dăruit deunăzi muzeului Britanic din Londra ediția primă a operelor lui Shakespeare din 1623. Cum această ediție este cu totul rară, ea a fost prețuită la 50.000 de dolari, adică peste 7 milioane de lei, după cursul zilei.

„ Primăriei Comunei Denta	83—
„ Primăriei Comunei Deta	320—
„ Preturei Plasei Ormenișul de Câmpie	5250
„ Notariatului Cercual Ucea de jos	34—
Primăria Comunală Hașag	30—
Primăriile comunale Buia, Petișdorf și Mighindoala	160—
Secretariatul Budifa prin Efrem Șerban, notar	165—
„Poporul“ institut de credit și economii, Săliște	220—
Primăria Comunei Sărășul săsesc	11960
Primăria Comunei Sâmbăta de jos prin secretar Dragoș	30—
Primăria comunei Hălchiu	50—
Pretura plasei Grădiște	520—
Primăria comunei Viștea de jos	260—
Banca „Economia“ Cohalm	265—
Notariatul comunei Zagon	54—
Prefectura județului Bihor	485—
Primăria comunei Somfalau	17520
Primăria comunei Bileaga	100—
Pretura Plasei Jibou prin Dumitru Nistor, func. bancă	1.035—
Secretariatul Cercual din comuna Zau	83—
Secretariatul Cercual din Zagra	290—
Meseriașii români din Năsăud, rezultatul petrecerii din Sangeorzul românesc	1.458—
Colecta d-lui Emil Verzariu, director Sibiu	1.730—
Primăria comunei Nimigea ungurească	17125
Primăria comunei Nimigea românească	80—
Pretura Plasei Căpâlnic Mănăștur	2.42325
Primăria comunei Puva	30—
Primăria comunei Imeni	570
Primpretura Plasei Huedin	103—
Primăria comunei Tărațel	64—
Pretura Plasei Bran în Zerneseș	199—
Primăria comunei Scoreșu	31850
Pretura Plășii Blaj	100—
Insoțirea de credit „Balomireana“ în Balomir	100—
Consiliul orașului Ocna Sibiului	146—
Primăria comunei Sângeorzul săsesc	12780
Notariatul comunei Gătaia, colectant George Pava, notar	180—
Notariatul cercual Barghiș	48—
Iuliu Nagy, fotograf, Năsăud	500—
Casa de păstrare, Săliște	500—
Primăria comunei Agnita	391—
Notariatul cercual Căprioara	7350
Primăria comunei Ghimbav	96—
Consiliul orașului Brașov	200—
Primăria comunei Așchileul Mare	50—
Primăria comunei Așchileul mic	100—
Primăria comunei Cristorel	25—
Colecta preotului Gavril Bichigean din com. Romuli	500—
Primăria orașului Hunedoara	518—
Pretura Plasei Hunedoara	29150
Primăria comunei Atel	75—

Suma întratelor până azi

63.33110

Mulțămesc și pe această cale în numele sinistraților și comitetului de inițiativă, atât Stim. Dame și Domni, cari și-au luat asupra d-lor angajamentul de a colecta, cât și St. contribuitori, cari prin obolul lor au căutat ca să ștergă atâtea lacrimi și să mai ușureze încâtva traiul atâtor nenorociți, pe cari prăpădul de potop din lunie i-a lăsat fără hrană, fără haine și fără de adăpost.

Totodată rog în numele comitetului de inițiativă pentru ajutorarea acestor nenorociți pe toți acei Domni și oficii, cari au primit astfel de liste, și până acuma din diverse motive nu au putut răspunde chemării noastre, să binevoiască a încheia listele de subscripție și cel mai târziu până la data de 15 Octombrie să le trimită la adresa subsemnatului.

Năsăud la 15 Septembrie 1922.

Pentru comitet
ss. Emil Tișca,

vicepreședintele și casierul comitetului de
inițiativă pentru ajutorarea nenorociților,

Lei · b.

In aeroplan spre polul nord. Perfecționarea mașinei de sburat desemnează tot mai mult rolul acestui mijloc de comunicație, ca și care nu-i astăzi altul. Nu vorbim de serviciile, pe care le face avionul cercetărilor militare, poștei, transporturilor rapide, fiind acestea lucruri cunoscute deja. Incercările mai noi arată însă aeroplanul ca un important mijloc de descoperire a regiunilor prea puțin accesibile. Așa de pildă vestitul Amundsen proiectează un sbor la polul nord, alte știri vorbesc de o incercare spre culmile neatrinse ale Muntelui Everest.

Reușind aceste două sboruri proiectate, rolul aviației va fi în adevăr în chip simțitor mărit și conturile lui se vor desemna tot mai grandioase.

*

Un concert al lui Caruso. Despre marele tenor Caruso — mort lunile trecute — se povestese multe întâmplări nostime. Acum, mai nou, revistele streine au publicat un interesant articol scris de cunoscutul impresar Schürmann, în care între altele acesta povestește și întâmplarea de mai jos.

Caruso se afla în biroul impresarului din New-York, povestind cu alți artiști și în același timp desemnând caricaturi. La un moment dat intră pe neașteptate copilășul Schürmann, care fără a privi la cineva se îndreaptă spre Caruso, agrându-l:

— Este adevărat d-le Caruso, ce spune papa, că d-ta ai cea mai frumoasă voce în toată lumea?

Nu mai auzit nici odată cântând? îl întreabă Caruso.

— Nu, răspuse băiatul.

— Ei, atunci pe mâine seară îți voi trimite un bilet.

— Dar eu nu pot merge la Teatru seară, — răspuse micuțul — sunt numai de opt ani, și eu chiar atunci mă culc când se începe reprezentația.

— Atunci știi ce? — îi spuse Caruso. — Vino mâine după masă la mine în hotelul „Waldorf-Astoria“, voi cânta numai pentru tine.

În ziua următoare — scrie impresarul — m'am dus cu băiatul în hotelul indicat, însă la „concert“ eu nu am participat căci Caruso mi-a cerut pentru asta 5000 franci. M'am retras deci în hall, iar copilul meu a intrat la Caruso. Acolo — după cum mi-a povestit tenorul în urmă — copilul s'a așezat într'un fotel, și a ascultat cântecele și ariile lui Caruso cu cea mai mare atenție.

Când a ajuns la aria lui Mario din Tosca, copilul a început a plânge, a sărit de pe scaun, a îmbrățișat și sărutat pe cântăreț.

— Papa mi-a povestit multe despre d-ta — i-a zis copilășul cu glas plângător — dar aceasta e mai mult ca frumos.

Caruso i-a mai cântat „Cavatina“ din Faust, apoi i-a dat o fotografie cu inscripția: „Micului meu amic, Gerard Schürmann, căruia îi mulțumesc cea mai mare satisfacție sufletească ce am simțit-o în cariera mea de artist“.

Când i-am mulțumit lui Caruso pentru aceasta, el s'a scuzat în următorul mod:

— Nu, eu sunt indatoratul D-V, căci nici odată, în întreaga mea carieră, nu am simțit o așa satisfacție sufletească, ca atunci când l-am văzut pe micuțul plângând.

A. B.

Origina semnului 'de întrebare. Deși îl întâlnim caracterul acesta ortografic, nu ne întrebăm de unde își are origina. S'a născut oare deodată cu scrisul, sau a fost introdus mai târziu între semnele scrierei. Cetiitorule, te-ai întrebăat vre-odată cum de se poate că el e același, în orice limbă? Te-ai întrebăat oare că în vechile texte latine, grece etc. se găsește oare?

Iată răspunsul: Nu. Atât semnul strigării cât și al exclamării datează din secolul al XVI-lea. Le-a întrebuițat prima oară tipograful renumit din Veneția: Manutius. Semnul întrebării s'a format din Q-ul dela începutul cu antului latinesc *Queastio*, asupra cărei litere Manutius pune a un *o* mic. În primele timpuri nu se aplica la sfârșit de propoziție interogativă, — ci la început. Semnul exclamării s'a format în mod analog, Manutius a schimbat poziția caracterelor din exclamația latinescă *io*, în așa mod că pe *i* l'a pus deasupra lui *o*. Cu puține transformări s'a ajuns la semnul de azi. Chiar ca semnul întrebării și semnul exclamării, mai demult se puneau la începutul propoziției exclamative. Spaniolii au păstrat acest obicei până în zilele de azi.

V. Ch.

Afacerile sunt afaceri. Menges Tearle, fiica unui miliardar din Brooklyn avea ambiția să fie prima femeie... diplomată. Dar cariera aceasta îi era greu accesibilă în patria sa, deci se ocupa cu gândul plecării în vr'un stat mai mic, unde prin banii săi s'ar putea valida pe acest teren. Hazardul, veșnic complexant față de femeile frumoase și... bogate, i-a adus în cale pe prințul Wilhelm Wied, candidat la tronul Albaniei — uitai să spun că acțiunea se petrece după războiul balcanic. — Aesta fiind în lipsă de bani se imprumută la miliardară, cu o sumă mai mare, în schimbul cărui serviciu îi promise ambițioasei femei o numire în corpul diplomatic al Albaniei.

Războiul mondial însă a pulberat atât planurile miliardarei cât și ale lui Wied. Acum miliardara a improcesuat Albania, pretinzând replătirea sumei, căci — spune ea — numai albanezii sunt de vină că banii ei nu i-au adus ca dobândă... intrarea în diplomație.

A. B.

Greva cerșitorilor. Din Italia ne vine știrea că cerșitorii de acolo au pornit o vie mișcare de organizare, pentru mai bună asigurare a intereselor... profesionale. Cum toate organizările de acest fel în Italia au obiceiul de a se sfârși cu greve, ne putem aștepta la o încetare de „lucru“ a cerșitorilor, cari, până ce cererile lor nu vor fi împlinite, nu vor mai cerși...

O parodie a grevelor...

A. B.

Criza de locuințe. Intr'o fântână nefolosită a unui castel din New-York, s'a găsit zilele trecute cadavrul unui om. Ulterior s'a constatat că acela e un vânzător ambulant, un fel de „boccegiu“, care de vre-o câți-va ani locuia în fântâna aceea, unde avea un aranjament confortabil. Ziua eșia și-și vedea de meserie. Ce l'a îndemnat a locui acolo nu se știe, probabil și pe acolo e eriză de locuințe...

A. B.

Ghicitori.

Deslegarea ghicitorii publicată în No. 15 al revistei noastre este următoarea:

Mult e dulce și frumoasă limba ce vorbim!!

Au deslegat corect această ghicitoare: Ioan Stoia, elev Sibiu; Anuța Vătășanu, cl. VI. liceală Brașov; Pompeiu Grigorița, student univ. Cluj; Adam Pascu, Dobra; Veturia Pipoș, elevă cl. V liceală, Huedin; N. Sârbu, Reg. 32 obuziere, Cluj; Gherman Oara, respicent financiar, Ceica; Aurel Vlad, Arad; Dorin Pătrășcanu, cl. II. primară; Emil Bozac, politehnic, Beiuș; Iuliana Grama, Bocea montană; Marioara Dunca, inv. Ieud; Stan Aurel, notar, Măderat; Gu. Boiceanu, cl. VII. liceală, Alba Iulia; Felicia Tudoran, Lugoj; Radu Draia, inv. Criștior; Victoria Aron, preoteasă, Galați-Făgăraș; Lucreția Mircea, comerciantă, Doman p. Reșița; Ilie Popescu, com. Sasca Montană; Olivia Tofan, elevă cl. III. liceală Cluj; Teofil Bugnariu, septiman, Petrihaza; George Toader, student, Șidiștel; Teodor Barna și Ștefan Șarlea, Blaj.

Premiul I-a câștigat d-l Adam Pascu din Dobra.

SCRISORI DELA REDACȚIE

N. B. student. Primelê d-v. încercări trimise spre publicare n'au încă nimic definit și clar. Ici colea licărește par'că ceva, o idee, un sentiment, o impresie aleasă, dar exprimarea acestora nu este încă destul de fericită. Credem, că sunteți încă foarte tânăr și de-aceea vă îndemnăm să continuați.

R. F. în V. „Visul unui soldat român“ are frumoase și nobile sentimente naționale, care vă fac cinste, căci vă arată că pe-un bun și vrednic Român din vremuri vechi încă. Dacă nu putem publica poezia d-v. aceasta e numai pentru că versurile sunt cam neciselate și expresiile prea puțin înflorite.

I. R. A. în C. „In lumea mea“ vom publica-o într'unul din numerele viitoare.

Pascu S. Adam. Dobra. Abonamentul d-v. cu ce ați trimis acum este achitat până la 31 Dec. a. c.

C. T. Zamor. „Toamna“ nepublicabilă. Poate aveți altele mai bune.

I. H. în Sibiu. Credem, că prin stăruință veți putea scrie și lucrări publicabile. Continuați deci.

Vichi Bancu, Năsăud. Confirmăm primirea sumei de 50 Lei, cu care abonamentul d-v. este achitat până la 31 Decembrie 1922.

Gr. Văja, Galați. Rând pe rând le vom publica pe toate.

V. Ch. „Mărunțișurile“ le publicăm cu drag. Poeziile încă tot nu au forma destul de ciselată pentru a putea merge. Țineți, cu toate acestea contactul cu noi și mai încercați.

Vir. Concepția poeziei d-v. este interesantă, dar structura ei lasă mult de dorit. Versurile deși sunt ușoare, au prea mult prozaic în ele și nicio floare de stil, nici o expresie aleasă.

C. A. Ionescu. Trimiteți-ne o copie a „Imnului“ și de va fi bun, îl vom publica.

Imprimare: Cărți, broșuri, reviste, afișe, etc. furnizează **PROMPT ȘI IEFTIN**

Mare stoc de hârtie pentru bănci.
Depozit de imprimare pentru secretariate, primării și preturi.

TIPOGRAFIA
Dr. S. Bornemisa.
CLUJ — Piața Cuza Vodă, No. 16.
Subsolul Corpului VI. de armată.

MACK'S

KAISER BORAX

păstrează pielea feței de erupțiune și Coji

De obținut pretutindenea.

Depozit general „GEA” Kraier
soc. p. a. Timișoara.**Pretorii,
Primarii,****Secretarii comunali**pot cumpăra imprimătele
de lipsă cu bucata numai

la

Tipografia

Dr. S. Bornemisa
Cluj— Piața Cuza Vodă, 16**IOAN COSMA**FABRICANT DE FUNII
CLUJ, STR. TAMAȘ GALAMBELI 14.Primește orice comandă în ce
privește brânșa aceasta pre-
cum și orice funii pentru eco-
nomie.PĂRGHII DE MOARĂ PRECUM ȘI FU-
NII DE TRANSMISIUNE SPECIALE.Au sosit ultimele modele de pă-
lării fine „Borsalino” și „Habig”la **Regele pălăriilor Cluj,**
Piața Unirii 17. Albituri pen-
tru domni se află permanent.

5—10

Uzina electrică a orașului
conducerea societății**„Ganz”**Cluj, Calea Reg. Ferdinand
39. (Palatul Széky)

— Telefon Nr. 408. —

Execută instalații electrice și trans-
misiuni de curent. Pe comandă liferă
instalații de motoare electrice. Lam-
padare și materiale pentru instalații
permanente în depozit. — 13—21.**PRIMA SOCIETATE ARDELEANA
DE ASIGURĂRI GENERALE**

CLUJ, PIAȚA UNIRII No. 8.

(FOSTA BANCA GENERALĂ DE ASIGURARE ROMÂNIA.)
CAPITAL SOCIAL DEPLIN VĂRSAT
LEI 10.000.000.Contractează asigurări de Incendiu, Grindină, Accidente, Efracție, Transport,
Răspunderi Civile și asupra Vieții, în cele mai avantajoase condițiuni.Agenții principale: Alba-Iulia, Arad, Brașov, Cluj, Ora-
dea-Mare, Satu Mare, Sibiu, Timișoara, Târgul-Mureș.

6—12

Louis DÉRI, Blănar

CLUJ, — Strada Memorandului 3.

Tot felul de blănuri
de primul rang.

Prețuri solide!

Cele mai preferite beuturi ale amatorilor de bere:
Calitatea neîntrecutăa berei albe **„MONOSTOR”**și a berei brune **„CĂLUGĂRUL”** specială.

Se capătă pretutindeni.

12—12

LA „AUTO MECANICA” CLUJ

Reprezentanță Generală a

S.A.R. și LEONIDA & Co UNITE
BUCUREȘTI

A sosit:

Un mare transport cu articole de sport:

Mingi de Tenis, Minge de Footbal, Ciorapi,
Ghete, Cordoane de Footbal, etc., etc., etc.,
— Cauciucuri: de Motociclete și Biciclete. —

10—10

Marca Bergougnan Clermont-Ferrand

Prețuri excepționale!